

Серих Лариса Володимирівна

Серія "Виховує мистецтво"

***СПЕЦИФІКА ДОМАШНІХ ЗАВДАНЬ
НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА***

Навчально-методичний посібник

2015

БК 74.268.51

С 33

Рекомендовано до видання вченою радою Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (протокол № 7 від 28. 01. 2015 р.).

Серія "Виховує мистецтво" започаткована з метою висвітлення творчих надбань педагогів-фахівців мистецьких дисциплін. Редактор серії – **Л.В.Серих**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики виховання, методист образотворчого мистецтва Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Рецензенти:

Гиря О.О., к. пед. наук, доцент, завідувач кафедри теорії та методики виховання Сумського ОІППО;

Коздровська В.М., член Національної Спілки майстрів народного мистецтва України, заввідділом декоративно-прикладного мистецтва Сумського палацу дітей та юнацтва.

С 33 Серих Л.В. Специфіка домашніх завдань на уроках образотворчого мистецтва: навч. -метод. посіб. / Л. В. Серих. – Суми : РВВ СОІППО, 2015. – 48 с.

У навчально-методичному посібнику висвітлені передумови ефективного вивчення образотворчого мистецтва, виконання контролю та перевірки знань та умінь учнів, застосування типу уроку відповідно до теми та мети навчання.

Детально розглянута специфіка домашніх завдань на уроках образотворчого мистецтва, можливість застосування творчих завдань при вивченні учнями творів образотворчого мистецтва.

Навчально-методичний посібник буде корисними для вчителів образотворчого мистецтва, учителів предметів художньо-естетичного профілю, організаторів методичної роботи в школі, місті, студентів мистецьких факультетів, викладачів образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва в школах різного типу та в позашкільних навчальних закладах.

© Серих Л.В., 2015

© РВВ СОІППО, 2015

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
РОЛЬ МИСТЕЦТВА В ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ УЧНІВ	5
КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ТА МЕТОДІВ ОСВІТИ	5
ПЕРЕДУМОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ УРОКУ	9
ПІДГОТОВКА НАВЧАЛЬНОГО ОБЛАДНАННЯ	9
ВИЗНАЧЕННЯ МЕТИ УРОКІВ У ЇХ СИСТЕМІ	10
ВИХОВНІ Й РОЗВИВАЛЬНІ ЦІЛІ	10
ПОВІДОМЛЕННЯ УЧНЯМ МЕТИ УРОКУ	12
ВІДБІР ЗМІСТУ І МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УРОКУ	12
ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ НА УРОКАХ	13
НАОЧНІСТЬ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА	14
ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ НАВЧАННЯ НА ВСІХ ЕТАПАХ УРОКУ	14
СВОЄЧАСНІСТЬ ТА ДІЄВІСТЬ КОНТРОЛЮ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ	15
БАГАТОВАРІАНТНІСТЬ СТРУКТУРИ УРОКУ	16
РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ УЧНІВ ЗАВДЯКИ ПРОВЕДЕННЮ НЕТРАДИЦІЙНИХ УРОКІВ	18
ЗАЛЕЖНІСТЬ СТРУКТУРИ УРОКУ ВІД ЗМІСТУ ПРЕДМЕТА	23
МЕТОДИКА НАДАННЯ ДОМАШНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46

ПЕРЕДМОВА

Аксіоматичним є твердження, що творчі можливості, здатності, закладені в кожній дитині природою, на певному етапі мають бути педагогічно керованими, оскільки саме педагог (викладач, учитель, вихователь) може значною мірою професійно закласти підґрунтя естетичного й етичного розвитку особистості та забезпечити сталий напрямок цього процесу.

Утім, враховуючи збільшення уваги до зазначених проблем у галузі мистецької освіти з боку наукових і суспільних установ та інститутів, а також велике бажання самих викладачів образотворчого мистецтва вищих навчальних закладів відповідати європейським критеріям, вимогам і зразкам, є цілком ймовірними те, що чільні якісні показники естетично, етично та творчо спрямованої професійної діяльності даної категорії педагогів необхідно покращити, змінивши традиційні способи на більш сучасні й ефективні з метою вдосконалення та оптимізації даного процесу. Особливого значення при цьому мають набути питання оновлення стратегічних і методологічних підходів до зазначеної сфери національної системи освіти, оптимізації відповідного програмно-змістового наповнення та організаційно-методичного забезпечення професійної діяльності викладачів образотворчого мистецтва навчальних закладів (педагогічних, гуманітарних, художніх).

Саме за таких умов учитель образотворчого мистецтва загальноосвітнього навчального закладу зможе дедалі активніше набути загально суспільного визнання та "наблизитися" до статусу важливої постаті в процесі навчання, естетичного, етичного та творчого розвитку вихованців – майбутніх творчих особистостей, спрямованих на акмеуспіх.

Бажаємо всім охочим до творчої праці – приєднуйтесь, отримуйте задоволення від власних успіхів та успіхів ваших вихованців.

*Учитель вищої категорії, учитель-методист,
к. пед. наук, доцент **Лариса Володимирівна Серих***

РОЛЬ МИСТЕЦТВА В ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ УЧНІВ

Мистецтво впливає на особистість, певною мірою естетично виховуючи та удосконалюючи її, а особистість знаходить в мистецтві задоволення широкого діапазону важливих для неї естетичних потреб і підтримує певну емоційну та моральну стійкість. Але, насамперед, мистецтво сприяє входженню людини у світ краси, стає для неї важливим орієнтиром щодо певних пізнавальних, культурних, естетичних та етичних цінностей.

Сила впливу твору образотворчого мистецтва на глядача полягає в життєвій конкретності його художніх образів. При цьому, великого значення набуває рівень естетичної та сенсорної культури й безпосередньо – підготовка людини до ознайомлення та естетичного сприймання об'єктів мистецтва [1, с. 9].

Використання образотворчого мистецтва в цьому процесі є чи не найефективнішим, оскільки саме цей вид мистецтва, завдяки своїй універсальності розвиває емоційно-чуттєву сферу людини, поглиблює її знання, інтенсифікує візуальний і сенсорний досвід, формує загальну та естетичну культуру, а також навчає (за В. Сухомлинським) бачити в красі оточуючого світу, у красі людських відносин духовне благородство, доброту, сердечність й на цій основі стверджувати, плекати прекрасне у самому собі.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ТА МЕТОДІВ ОСВІТИ

Визначений орієнтир виховного процесу сьогодення потребує активної розробки інноваційних методів, що стимулюватимуть реалізацію такого завдання.

Компетентісно зорієнтований підхід до формування змісту освіти став новим концептуальним орієнтиром шкіл і одним із чинників модернізації змісту освіти. Він доповнює низку як інновацій, так і класичних підходів, які допомагають освітянам гармонійно поєднувати позитивний досвід у реалізації сучасних освітніх цілей.

Міжнародні тенденції розвитку освіти засвідчують широкомасштабне впровадження в педагогічній практиці різних країн компетентісно-орієнтованої освіти, яка сприяє набуттю учнями життєво важливих (базових) компетентностей. На думку сучасних педагогів, вони здатні дати молодій людині можливості орієнтуватись у сучасному суспільстві, інформаційному просторі, розвитку ринку праці, подальшому здобуттю освіти тощо.

Дисципліни художньо-естетичного циклу мають спрямовуватися насамперед на формування такого статусного маркера особистості як **"загальнокультурна компетентність"**, що має досить витончені якісні параметри й не може діагностуватися за допомогою традиційних показників рівнів освіти учнів ("знання – вміння"). Змінити зміст освіти й методи навчання та виховання недостатньо, необхідно перманентно коректувати й збагачувати стратегічні й тактичні цілі, вибудовувати новітні методики й технології на основі **компетентісного підходу**, відповідно до якого також змінювати критерії й процедури оцінювання результатів художнього навчання і виховання.

Як свідчать дослідження з порівняльної педагогіки (О. Овчарук та ін.), системам освіти різних країн світу притаманні відмінності в тлумаченні змісту, принципів систематизації й класифікації компетентностей.

У багатьох європейських країнах відбір і впровадження ключових компетентностей (key competencies) стає пріоритетним методологічним і дидактичним завданням, вирішення якого суттєво впливає на конструювання державних освітніх стандартів, навчальних програм, методичного супроводу процесу навчання, систем оцінювання результатів освіти. Спеціально створена міжнародна сітка з відбору компетентностей (DeSeCo) координує напрями досліджень в цій галузі серед країн-учасниць. Організація економічного співробітництва й розвитку (OECD) проводить порівняльний аналіз і розробляє стратегії та рекомендації для освітньої політики. Міжнародна комісія Ради Безпеки Європи розглядає поняття "компетентності" як ключові вміння, опорні знання, ставлення, які не просто підтримують, а й забезпечують досягнення успіхів у різноманітних сферах життя.

Теоретичні й прикладні проблеми компетентнісного підходу до навчання розглядалися в дослідженнях С.Бондар, І.Єрмакова, О.Кононко, О.Овчарук, І.Родигіної, О.Савченко, Т.Сорочан, Л.Сохань, А.Хуторського, С.Шишова, В.Циби та ін. Вчені пропонують власні підходи до розуміння сутності поняття "компетентність", різні класифікації компетентностей, виокремлюють з-поміж них і акцентують базові (або ключові) життєві компетентності.

У науково-педагогічних працях, незважаючи на певні розбіжності в дефініціях, сутність цього поняття пов'язується з кінцевими результатами навчання, що чітко фіксуються й вимірюються. Розводяться два споріднених поняття – компетенції й компетентності, які іноді вживаються як синоніми. Розділяючи загальне й індивідуальне в змісті компетентнісної освіти, А. Хуторський розуміє під *компетенцією* сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), що задаються по відношенню до певного кола предметів і процесів і є необхідними для того, щоб якісно продуктивно діяти; а *компетентність* розглядає як володіння людиною відповідною компетенцією, що включає особистісне ставлення до неї і предмета діяльності. Учений підкреслює, що компетенція – це задана вимога, норма, а компетентність – набута особистісна якість, що передбачає мінімальний досвід використання компетенції. З-поміж різних ознак він акцентує інтегральність, міждисциплінарність, метапредметність цієї дидактичної категорії. Отже, лаконічно можна сказати, що компетенція – це коло повноважень, а компетентність – властивість (обізнаність, кваліфікованість).

На методологічному фундаменті інтегративного підходу напрацьовано схему з трьох основних сфер у загальній структурі компетентностей: *автономна дія, інтерактивне використання засобів* (мова, символіка, тексти тощо), *уміння функціонувати в соціально гетерогенних групах*.

Учені також виокремлюють типи компетенцій (загальнопредметні, предметні, ключові), а до переліку ключових включають *ціннісно-сміслові, загальнокультурні, навчально-пізнавальні, інформаційні, комунікативні, соціально-трудова, особистісного самовдосконалення*.

В Україні в останні роки розпочато розробку компетентнісного підходу до загальної освіти, пошук шляхів адаптації міжнародного досвіду, створено Центр

зовнішнього оцінювання освітніх досягнень учнів, фахівці якого здійснюють експериментальну роботу в регіонах, і в процесі порівняльного аналізу моделей (TISS) пропонують варіанти стратегій модернізації системи освіти (Л.Гриневич, О.Локшина, О.Овчарук та ін.).

Згідно з трактовками українських учених компетентність – це підхід до знань як інструменту вирішення життєвих проблем, прийняття рішень в різних сферах життєдіяльності людини, це загальна здібність, що ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях, набутих завдяки навчанню, вихованню, інтеграції в простір соціальних і культурних відношень, міжособистісної інтеграції та спілкування. Тобто, акцентується аксіологічний і соціокультурний виміри, підкреслюється визначальний показник життєвої компетентності – її інтегративність. До структурної моделі включаються такі компетентності: *методологічна, аутопсихологічна, психологічна, соціально-психологічна, соціальна, громадянська, комунікативна, інформаційна, рефлексивна, компетентність спільної творчості, професійна.*

Чимало дослідників розподіляють компетентності на універсальні (базові, ключові) і спеціальні (специфічні, предметні, професійні), хоча межа між ними досить відносна, але, на жаль, *компетентнісний підхід не став предметом ґрунтовного науково-педагогічного дослідження в освітній галузі мистецтва й естетичної культури.* Відсутня спроба концептуалізації проблеми, хоча згідно з вимогами часу автори нових навчальних програм з предметів художньо-естетичних дисциплін та їх методичного забезпечення змушені переорієнтуватися на конкретизацію кінцевих результатів навчання, а саме формування базових компетентностей учнів як індикаторів, що характеризують готовність особистості до життєдіяльності в інформаційному суспільстві, а також їх взаємозв'язок з предметними компетентностями.

Систематизація комплексу базових компетентностей, які повинні стати основними результатами загальної мистецької освіти, педагогічні умови їх формування в процесі вивчення мистецьких дисциплін, насамперед у перебігу опанування інтегрованих курсів, складає проблемне поле дослідження теми.

У дослідженні запропонована класифікація всіх компетентностей, що формуються у процесі загальної мистецької освіти на три групи: **особистісні (ОК), соціальні (СК), функціональні (ФК).**

Групу **особистісних** компетентностей розподіляємо на:

- 1) *загальнокультурні* (світоглядні уявлення, ціннісні орієнтації);
- 2) *спеціальні – художньо-естетичні* (мистецький тезаурус, ментальний естетичний досвід, художньо-творчі здібності, художньо-образне мислення естетичне ставлення).

З-поміж **функціональних** компетентностей у галузі мистецької діяльності виокремлюємо:

- 1) *предметні* (музичні, образотворчі, театральні, хореографічні);
- 2) *між предметні*;
- 3) *метапредметні* (інформаційно-пізнавальні, саморегуляції).

Окрему групу складають **соціальні** компетентності (комунікативні, соціально-практичні), які формуються під час різних форм колективної художньо-творчої діяльності учнів (робота в парах, трійках, міні-групах, великих колективах).

Запропонована класифікація має умовний характер, адже вона, як і будь-яка інша теоретична схема, неминуче спрощує живий і складний педагогічний феномен, натомість проте вона доцільна не лише в науковому, а й прикладному аспекті.

Рис. 1. Компетентності – результат загальної мистецької освіти

Розробка й обґрунтування комплексу компетентностей і відповідних індикаторів має значний евристичний потенціал для подальшої конкретизації стратегічних і тактичних завдань навчання й виховання школярів засобами мистецтва, деталізації вимог до освітніх результатів учнів на рівні шкільних програм, підручників і методичних посібників з дисциплін художньо-естетичного циклу.

ПЕРЕДУМОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ УРОКУ

На окремому уроці й у системі уроків потрібно аби вчитель досягав взаємозв'язку навчального, розвивального й мотиваційного компонентів (аспектів)

навчальної діяльності, утверджував гуманні взаємовідносини в класі, активно використовував різні форми співробітництва з учнями.

Основні шляхи забезпечення навчальних результатів в системі уроків:

- завчасна підготовка вчителя до наступного уроку;
- максимальна цілеспрямованість уроку;
- диференційований підхід до організації засвоєння матеріалу;
- повторення в узагальненні в системі уроків;
- засоби взаємозворотнього зв'язку між учителем і учнем на уроці.

Дуже важливо, щоб засвоєні знання переходили в гнучкі вміння, раціональні способи, щоб навчальний результат уроку поєднувався з розвитком пізнавальних здібностей учнів і вміння вчитися. Для реалізації цієї вимоги треба забезпечувати різнобічний розвиток учня, зокрема цілеспрямовано розвивати процеси сприймання, формувати загальні навчальні вміння і навички, досвід творчої діяльності, світоглядні уявлення й поняття.

Такий спосіб навчання створює найкращі передумови для розвитку позитивного ставлення до нього і виникнення пізнавальних інтересів і потреб.

Реалізація мотиваційного компонента ми вбачаємо насамперед у гуманізації взаємовідносин у класному колективі, задоволенні актуальних проблем дитини (особливо в особистому спілкуванні вчителя та учнів), застосуванні групових форм роботи, ігрових ситуацій, розвитку інтелектуальних почуттів, стимулюванні самооцінки, саморозвитку, створенні "ситуацій успіху".

Аспекти організації навчання школяра (навчальний, розвивальний, мотиваційний) тісно взаємопов'язані. Слід володіти спеціальними засобами і прийомами забезпечення кожного компонента навчальної діяльності на уроці.

ПІДГОТОВКА НАВЧАЛЬНОГО ОБЛАДНАННЯ

Щоб навчання на уроці було успішним, ефективним, слід завчасно подбати про відповідне матеріальне забезпечення, визначити, що треба змінити в класі, чого позбавитись, а що обов'язково придбати, удосконалити.

Популярність переходу до класів-кабінетів зумовила чимало штампів у їх обладнанні. Зокрема, вважаємо недоцільним перевантаження класу статичними унаочненнями, зменшення його площі за рахунок меблів, які суцільно закривають задню чи бокову стінку.

Приміщення, меблі мають бути естетичними й максимально зручними. Вони мають відповідати змінам у фізичному розвитку учнів. Можна спробувати комплектувати робочі місця різними видами меблів: місця для роботи стоячи, так звані конторки, одномісні парти, круглі або овальні столи, мольберти.

Робоче місце вчителя має бути взірцем для школярів у вихованні культури праці.

Якщо є змога, бажано поставити додатковий робочий столик.

Стенди мають бути без зайвих прикрас, на доступній висоті, легко читатися, періодично змінюватись. Добре, щоб був годинник.

Для натюрмортів зручно користуватись пересувною підставкою (їх може бути дві: із "заниженою" лінією горизонту і "звичайною").

Важливою умовою успішного навчання на уроці є достатня різноманітність наочності для фронтального й індивідуального використання.

Для передового педагогічного досвіду характерне прагнення постійного вдосконалення обладнання та створення власного, авторського. Важливо, щоб новостворене обладнання давало змогу економити час, швидко переключати увагу дітей з одного виду занять на інший, привчало їх до самоконтролю, було естетичним на вигляд і безпечним для користування.

Щоб досягти належного матеріального забезпечення уроку, потрібно критично проаналізувати власні надбання й готовність сприймати **все цінне, що надбано в педагогічному колективі**.

Велику стимулюючу роль у цій справі відіграють **методичні естафети-огляди**. Завуч з головою методичного об'єднання продумує й збирає матеріали для взаємного ознайомлення, аналізу й висновків, що яскраво, виразно й наочно демонструє вчителю обсяг роботи, труднощі, обсяг і різноманітність методичного забезпечення.

ВИЗНАЧЕННЯ МЕТИ УРОКІВ У ЇХ СИСТЕМІ

Система уроків – основна одиниця навчального процесу.

Система – множина елементів, які перебувають у певних зв'язках та відношеннях і в сукупності утворюють єдність [5].

Найістотнішими ознаками системи є: її відносна самостійність, цілеспрямованість, взаємозв'язки між класами й предметами, урочною і позаурочною роботою, попередньою і наступною системою освіти, керованість і стабільність.

Найважливіша ознака системи – "**цілеспрямованість**", безпосередньо пов'язана з розумінням педагогами **повноти й доступності** цілей. На кожному етапі є пріоритетні цілі. Щоб не випускати їх з поля зору, треба глибоко вивчити навчальні програми, логічно проаналізувати, уявити в цілому функції програми (інформаційна, методична, контролююча), усвідомити новизну змісту за класами, класифікувати кінцеві результати навчання, передбачити застосування між предметних зв'язків, осмислити перспективність навчання.

ВИХОВНІ Й РОЗВИВАЛЬНІ ЦІЛІ

Виховні цілі.

Визначення виховних і розвивальних цілей становить у вчителів (особливо у молодих) певні труднощі. У педагогічній літературі зазначено, що виховання на уроці здійснюється через:

- зміст і методи навчання;
- вплив особистості вчителя;
- колективні взаємини учнів.

Тому вчитель вирішує, чи потрібно озвучувати (називати) виховну мету, як її краще сформулювати. Учитель образотворчого мистецтва – вихователь, тому визначення мети на кожному уроці є обов'язковим. Оцінюючи виховні можливості навчального матеріалу в морально-етичному та громадянському вихованні школярів, треба додержуватись міри, щоб думки, вислови про високі ідеали та цінності дитина

не засвоювала формально. Не слід забувати, що цілеспрямоване виховання дитини триває роки. Тому треба ставити конкретні завдання – не "виховувати", "формувати", а:

❖ **"пробуджувати почуття"** прекрасного, краси, насолоди, спокою, бурхливості, неспокою, відповідальності, рівноваги тощо;

❖ **"зміцнювати бажання"** творити, працювати, розглядати, споглядати, милуватися, вирізувати, гратися, наклеювати, виправляти, відстоювати власні думки, вислухати думки інших учнів, вправлятися, відгадувати, конструювати тощо;

❖ **"викликати бажання"** наслідувати, проектувати, розрізняти, управляти, створювати, доказувати, допускати, досягати, дотримуватись даної обіцянки, творити, удосконалювати власні вміння, передавати набутий досвід, виправляти власні помилки, усувати недоліки, сприймати мистецькі твори, створювати власні твори, цікавитися творами сучасного мистецтва, творами минулого, скарбами мистецтва тощо;

❖ **"виховувати вдячність"** за придбані інструменти та матеріали, художникам і майстрам народного мистецтва за створені для людства шедеври, людям праці (космонавтам, хліборобам, книгарям, вчителям, хімікам, екологам, мандрівникам на ін.) тощо;

❖ **"закріплювати прагнення"** вчитись, фантазувати, працювати, малювати, сприймати, конструювати, розглядати, довідуватись, досягати певних вершин, виконувати поставлені задачі, вирішувати складні питання, мандрувати країною "образотворче мистецтво" тощо;

❖ **"заохочувати"** до праці, виконання малюнків, до підготовки класу, кабінету, робочого місця, до розгляду творів мистецтва, відвідування музеїв, галерей, соборів, спілок народних майстрів, художників, осередків народної творчості тощо;

❖ **"формувати позитивне ставлення"** до предметів художньо-естетичного циклу, зокрема – образотворчого мистецтва, до навчання, співпраці, роботи в групах, у парах, у колективі, до власних творів мистецтва, творів художників, майстрів народного мистецтва, до природи та її явищ: сонця, місяця, зоряного неба, сходу сонця, заходу сонця, веселки, водограю, водоспаду, листопаду, снігопаду, дощу, граду, ожеледі, завірюсі, сутінкам, вечору, затемнення, гірському схилу тощо.

Розвивальні цілі.

Розвивальні цілі вчитель також визначає відповідно до конкретного навчального матеріалу. Це можуть бути як педагогічні, методичні, так і психологічні завдання.

"Розвиток мислення" передбачає аналіз явищ, проблем, вміння дитини порівнювати, розрізнявати, класифікувати, об'єднувати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, проявляти інтерес тощо.

"Розвиток самостійності" – вміння працювати за зразком, шаблоном, за схематичними картами, таблицями, алгоритмом тощо.

Дотичною метою до розвитку самостійності може бути:

❖ **"учити школярів"** бути спостережливими, зібраними, уважними; виробляти у дітей звичку до планування своїх дій;

❖ **"формувати вміння"** запам'ятовувати, аналізувати, розрізняти, організовувати своє робоче місце, берегти (економити) час, правильно розподіляти час відповідно до виконуваних завдань різної складності тощо.

Зазначимо, що мета визначається **залежно від специфіки предмету й місця уроку в загальній темі відповідно до програми або календарно-тематичного планування**. Прослідкуємо на прикладі: **Тема: Книжкова графіка. Ілюстрація до твору "Кирило Кожум'яка"(6 клас).**

Мета: виховувати інтерес до давнини; розширювати уявлення про героїчні казки; формувати вміння вибрати цікаву ілюстрацію, продумати її зміст, переосмислити композицію малюнку; підібрати кольорове рішення; продумати акценти композиційний центр; виявити залежність характерів персонажів до зображувального матеріалу та кольорову гаму; формувати вміння аналізувати об'єкти, визначати спільне, переносити дії, визначити ритмічність, зосередженість рухів, автоматизацію дій тощо.

ПОВІДОМЛЕННЯ УЧНЯМ МЕТИ УРОКУ

Учитель зазначає в поурочному плані мету більш або менш розгорнуто. А чи потрібно повідомляти учням мету уроку? На наш погляд треба. А от, чи розгорнуто – вирішує вчитель. Є загальновідомі приклади – наочний план-уроку за Ш. О. Амонашвілі у початкових класах, де етапи уроку можна зобразити:

! – вправи на уважність,

– гра,

– відпочинок тощо).

ВІДБІР ЗМІСТУ І МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УРОКУ

Вибір мети – передумова ефективного уроку, але не менш важливим є підпорядкувати їй (меті) зміст, структуру уроку, обрати методи і прийоми, забезпечити активність учня.

Вчитель з'ясовує:

- який обсяг програмового матеріалу;
- скільки годин відведено на опанування цим матеріалом;
- розподіл часу на урок;
- яка тема буде наступною;
- зіставляє матеріал з підручником, посібниками тощо;
- розраховує наскільки можлива робота з підручником;
- обирає оптимальний зміст і обсяг.

Такий ретельний аналіз допоможе вчителю, підкаже вибір методів і прийомів на уроці. Серед пояснювально-ілюстративних методів розрізняють розповідь, пояснення і бесіду.

Розповідь – повідомлення про нові факти, про те, що учні не можуть спостерігати безпосередньо.

Пояснення – послідовний, логічний, чіткий виклад способів, дій, що поєднуються з використанням таблиць, схем тощо. Це економний метод, але є небезпека пасивного слухання.

Бесіда – метод навчання, де вчитель спирається на попередні знання та практичний досвід учнів, за допомогою питань підводить їх до розуміння нового.

Бесіда є багатофункціональною. Застосовується на різних етапах уроку, може бути у різних формах:

- **вступна,**
- **підготовча,**
- **пояснювальна,**
- **перевірна,**
- **узагальнююча,**
- **евристична** (увесь час пошук нового аж до відкриття).

О.Я. Савченко згадує вислів К. Д. Ушинського, який говорив "У бесідах з учнями необхідно мати на увазі дві мети і не захоплюватись жодною з них настільки, щоб забути про іншу [5].

Перша мета формальна, полягає у розвитку інтелектуальних здібностей учня, його спостережливості, пам'яті, уваги, уяви, фантазії та розуму.

Друга – матеріальна, це зміст. Без змісту розум – мильна бульбашка. Щоб досягти другої мети разом з першою, насамперед потрібен розумний вибір об'єктів для спостереження, уявлень і міркувань".

ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ НА УРОКАХ

У зв'язку зі зниження віку дітей, які починають навчання, найважливіше значення має правильне використання дидактичних ігор.

Дидактична гра спрямована на розвиток мислення, уваги, мови дітей. Розрізняють предметні, настільно-друковані й словесні ігри.

Матеріалом гри (предметом, малюнком, словом) зумовлюється основний зміст розумових і практичних дій дитини.

Насамперед, це дидактичні ігри, побудовані на принципах автодидактизму та самоорганізації: ігри з парними й розрізними малюнками, з кубиками, лото, доміно, мозаїка, ігри з розгадуванням і відгадуванням; словесні дидактичні ігри: "Що потім?", "Домалюй", "Загадай – ми відгадаємо", "Магазин", "Чого тут не вистачає?", "Що змінилося?" та ін.

Головними умовами гри є:

- органічне включення у навчальний процес;
- захоплюючі назви;
- наявність справді ігрових моментів;
- наявність зачинів;
- наявність римування;
- емоційне ставлення вчителя до гри.

Не можна будь-яку гру використовувати часто, оскільки це призводить до нудьги й байдужості до неї дітей.

НАОЧНІСТЬ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Функції наочності – розширення безпосереднього чуттєвого досвіду дітей, розвиток спостережливості, пізнання конкретних властивостей предмету, створення умов для переходу до абстрактного мислення.

Засоби наочності – предмети та явища навколишньої дійсності, дії вчителя й учнів, що демонструються, способи виконання тих, чи інших операцій, зображення реальних предметів (малюнки, картини, образні моделі, картки, таблиці, схеми, діаграми тощо).

До наочних засобів належить **інформація**, яку учні сприймають через ТЗН (радіо, запис, інформаційні, телекомунікаційні засоби), які мають назву аудіовізуальні засоби (через звук і зображення).

Підбір наочності. На схемах, таблицях розрізняють зміст певного матеріалу, різні властивості кольорів, виділення головного, виділення зв'язків між елементами схеми. Вибір наочності може зумовлюватися не тільки навчальною метою; специфікою мікро середовища школи; попереднім рівнем готовності дітей, їх емоційним станом, резервом навчального часу. "Природа мозку дитини, – писав В. О. Сухомлинський, – потребує, щоб її розум виховувався біля джерела думки, серед наочних образів, і насамперед серед природи, щоб думка переключалася з наочного образу на "обробку інформації" про цей образ. Якщо ж ізолювати дітей від природи, якщо з перших днів навчання дитина сприймає тільки слово, то клітини мозку швидко стомлюються і не справляються з роботою, яку пропонує вчитель". Тому вчасно використана наочність – це і змістовна й емоційна сторона, це підживлення процесів сприймання, мислення [5].

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ НАВЧАННЯ НА ВСІХ ЕТАПАХ УРОКУ

Диференціація як принцип навчання в сучасній школі передбачає таку організацію роботи на уроці, коли одному учневі або групі учнів учитель пропонує в певній системі посильні завдання різної складності й цим самим створює сприятливі умови для розвитку й навчання кожного.

Вимоги до застосування диференційованих завдань.

Узагальнення педагогічних досліджень і передового педагогічного досвіду дає можливість визначити сукупність вимог до організації диференційованого навчання, а саме:

 врахування вчителем готовності дітей до навчальної діяльності і готовності до засвоєння навчального матеріалу;

 уміння передбачити труднощі, які можуть виникнути під час засвоєння;

 використання в системі уроків диференційованих завдань індивідуального та групового характеру;

 проведення перспективного аналізу: для чого планується завдання, на якому етапі уроку вони використовуються, як продовжити цю роботу на наступних етапах.

Способи диференціації завдань:

 зменшено час виконання для сильних учнів;

 збільшено обсяг завдання для сильних учнів;

- ❖ ускладнено способи виконання для сильних учнів;
- ❖ урізноманітнено групи дітей за складністю завдання;
- ❖ спрощено варіанти самостійної роботи для слабких учнів;
- ❖ застосовано індивідуальну допомогу для слабких учнів.

СВОЄЧАСНІСТЬ ТА ДІЄВІСТЬ КОНТРОЛЮ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Контролююча функція – передбачає визначення рівня успішності окремих учнів і класу загалом, вона дає вчителю змогу зробити висновок про якість засвоєння теми, своєчасно спланувати роботу з коректуванням і методику вивчення наступного.

Навчальна функція – передбачає таку організацію контролю, щоб його здійснення вдосконалювало підготовку школярів, було корисним для окремого учня і класу загалом.

Діагностична функція – на відміну від контролюючої, яка дає змогу виявляти як знання, так і незнання учнів, встановлення причини такого стану – може мати значення й усне опитування перед вивченням нової теми.

Виховуюча функція контролю й перевірки виявляється не в меті й змісті завдань, а в методиці їх проведення, в наступному коментуванні й оцінюванні результатів.

Види контролю.

Попередній контроль – мета його виявити рівень тих знань, умінь, способів дій, які є опорою в засвоєнні нової теми.

Поточний контроль за якістю засвоєного – дає вчителю оперативно впливати та прогалини в знаннях дітей або обирати інші методи роботи.

Тематичний контроль здійснюється після вивчення теми або розділу програми, щоб виявити рівень засвоєння обов'язкових результатів теми.

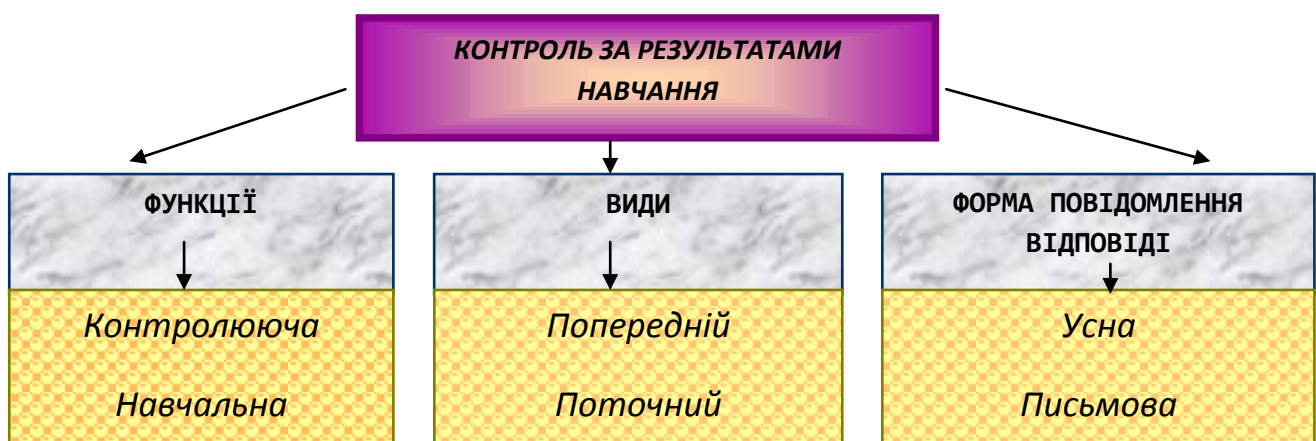
Підсумковий контроль здійснюється наприкінці семестру, року.

Вимоги, яким має відповідати контроль:

- ❖ Першорядне значення має не частота, а своєчасність контролю в межах уроку і всієї теми. Якщо тема складна і довго вивчається, доцільні різні види перевірки, поєднання різних знань.

- ❖ Потрібно знаходити найраціональніші форми, які дадуть можливість за короткий час виконати і дістати інформацію про підготовку учнів.

- ❖ Можливо доповнювати перевірку письмовими роботами. Результати контрольних робіт повідомляти якомога раніше. Це знімає напругу чекання оцінок і сприятливіше позначається на роботі над помилками.

БАГАТОВАРІАНТНІСТЬ СТРУКТУРИ УРОКУ

1. Структурні особливості уроків залежно від їх мети і змісту

Визначаючи структуру уроку, дидакти враховують насамперед його **мету** (Б. П. Єсіпов, Ю. К. Бабанський, В. О. Онищук та ін.). Тому в багатьох наукових джерелах розглядають типи уроків:

- урок пояснення нового матеріалу;
- урок закріплення нового матеріалу;
- урок узагальнення та систематизації знань;
- урок контролю та перевірки знань;
- комбінований урок.

Специфіка уроків образотворчого мистецтва зумовлює розгортання навчання, коли набуття нового органічно вплітається, зливається із засвоєним, коли один етап уроку розрізняється від іншого не логікою пізнання, а зміною видів діяльності.

Отже, домінує **комбінований урок** – урок, характерною рисою якого є те, що на ньому розглядаються дві або більше дидактичні цілі.

Н.Островецька вводить у науковий обіг дефініцію "урок – цілісна динамічна система, яка об'єктивно інтегрує в собі змістові компоненти (організаційний, дидактичний, психологічний, виховний, санітарно-гігієнічний) на основі органічних взаємозв'язків між ними діяльнісні компоненти (вчитель, учні) на основі їх взаємодії у процесі навчання; результативність уроку – зміни в освіченості, вихованості, розвитку учнів" [2, с. 94].

Використання *опорних схем*, цілісний підхід до уроку властивий С. М. Лисенковій, на уроці мислять учні "вголос".

Надзвичайно цікавим є підхід до системи уроків Н. П. Гузика – виокремлення уроку як основи своєї комбінованої системи, як цілісного **поєднання уроку**, лекційного та семінарського заняття. Комбінована система включає в себе п'ять послідовних типів уроків:

- ✓ Уроки загального розгляду теми і методики її дослідження (умовно названа лекціями).
- ✓ Комбіновані семінарські заняття (де здійснюється індивідуальна робота над навчальним матеріалом).
- ✓ Уроки узагальнення і систематизації знань (так звані тематичні заліки).
- ✓ Уроки міжпредметного узагальнення матеріалу (їх називають уроками захисту тематичних завдань).
- ✓ Уроки-практикуми [1, с. 16].

Значний інтерес до неординарного проектування уроку мають методичні знахідки В. Ф. Шаталова [35], які стимульовані на опорні сигнали. Виокремимо його окремі здобутки не дотримуючись при цьому класифікації:

- ❖ уроки відкритих думок;
- ❖ "погляд назад" (за допомогою "довідки-автомата", на легких алюмінієвих листах якої записано матеріал навчального курсу у вигляді опорних сигналів);
- ❖ консультації вчителя, ліквідація заборгованості;
- ❖ помилка вчителя зроблена "спеціально";

- ❖ школярі – автори новинок, але вчитель не повинен "пасти задніх", бо втратить і педагогічний і виховний авторитет;
- ❖ створення банку всіх зошитів з предмету;
- ❖ магнітофонне і тихе опитування;
- ❖ фронтальне, парне опитування у лінгафонному кабінеті;
- ❖ навчальний вчити двічі, один раз в день пояснення, другий – перед черговим уроком;
- ❖ вчитель готується до уроку за 3-4 дні до пояснення нової теми;
- ❖ задача проходить через свідомість учня тричі: під час розв'язування біля дошки, під час відновлення в зошиті, під час перевірки;
- ❖ листи відкритого обліку знань: виправляється будь яка оцінка;
- ❖ екран успішності;
- ❖ оригінальна система повторення (великими блоками);
- ❖ перевірка: метод "ланцюжка" (першого учня перевіряє вчитель, другого перший учень і т.д.); десантний метод – коли не всі учні можуть відновити розв'язування задачі (один учень допомагає товаришу, другий – іншому); педагогічний десант – проміжний методичний прийом; релейна контрольна робота (добирається 70 найскладніших завдань, дається 2-3 дні на підготовку (повторення цих вже розв'язаних завдань), довільним методом вибираються 10 задач на самостійне вирішення. Релейна задача – щось середнє між контрольною і самостійною роботою;
- ❖ при відповідях учні можуть не вставати;
- ❖ уроки відкритих задач, які надзвичайно працюють на імідж учителя;
- ❖ на дошці по-черзі "втирають" заздалегідь написані задачі;
- ❖ на початку уроку думку "включати" через складне завдання;
- ❖ основні критерії уроку: 1. увага; 2. адресні питання; 3. добір слів на кожну спробу успіху; 4. масштабність дії вчителя; 5. доведення думки того, хто відповідає до кожного учня; 6. на кожному уроці вихідною має стати загальнодоступна задача; 7. набуття віри у себе, бажання вчитися;
- ❖ додержання ведучого принципу педагогіки – принципу рівних умов;
- ❖ перспективно-цільові установки;
- ❖ саморегуляція і самоуправління призводить до самоаналізу і саморегуляції своїх дій, виправлення своїх помилок, старанності, акуратності;
- ❖ створення на уроці обстановки всезагальної взаємоповаги, морального спокою і психологічного комфорту – найперша заповідь педагога-наставника;
- ❖ питання повинно ставитися до всього класу;
- ❖ реакція на помилку не повинна переноситися на учня;
- ❖ не відкладати перевірку контрольних робіт;
- ❖ точка опори навчального процесу – надбання учнями гідності;
- ❖ неодмінне включення учнів в ігрові ситуації [5, с. 323].

Проектування сучасного уроку вимагає пильної уваги до завдань уроку, особливо це стосується тих завдань, які спрямовані на вищий рівень мислення.

Отже, *вищий рівень* мислення – тип мислення, який передбачає аналіз, інтерпретацію, застосування, дебати, інновації, розв'язання проблем, а також оцінку самого способу мислення [3].

РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ УЧНІВ ЗАВДЯКИ ПРОВЕДЕННЮ НЕТРАДИЦІЙНИХ УРОКІВ

Урок-аукціон.

"Товаром" на уроці-аукціоні є знання учні. "Товар" на аукціоні – це "лот", продавець — "купець". Ведучим на такому уроці краще бути вчителю. Підготовка до уроку розпочинається за два тижні, призначаються чотири "купці", які готують лоти, а також "банкір", який відповідає за підготовку аудиторії, вільної таблиці результатів аукціону. Це повинні бути учні, котрі добре встигають з предмету.

Решта учнів утворює чотири "акціонерні товариства", по шість учнів у кожному. В кожному "акціонернім товаристві" обирається "президент".

Президентам видається перелік запитань для повторення, рекомендується література. Вони організують повторення матеріалу в своїх "акціонерних товариствах" і підготовку їх емблеми й девізу.

Кожний "купець" готує два-три лоти (завдання) під керівництвом і контролем учителя. Оцінку відповідей учнів дають "купці", тому вони повинні бути дуже добре підготовленими до виконання своїх обов'язків. Перед уроком розставляють столи в аудиторії, а на початку уроку ведучий оголошує відкриття аукціону, представляє "купців", "банкірів", "президентів акціонерних товариств". Потім "акціонерні товариства" представляють свої емблеми й девізи.

Максимальна оцінка – 2 бали. Цей конкурс оцінюють усі чотири "купці".

"Банкір" визначає середній бал кожного "акціонерного товариства" й запису у таблицю результати аукціону. Потім ведучий дає по черзі слово".

Лот №1 – перевірка "акціонерних товариств" на "платоспроможність", тобто підготовленість учнів з даної теми. Лот містить 10 запитань, на які треба дати відповідь "так" чи "ні". Перший "купець" повільно і чітко читає запитання лота, члени "акціонерних товариств" при відповіді "так" піднімають руки, при відповіді "ні" – не піднімають.

Облік кількості піднятих рук з кожного запитання ведуть у підготовлених першим "купцем" картонках "президенти" "акціонерних товариств", але не в своєму товаристві, а у сусідньому (перед початком цього конкурсу "президенти" переходять до сусідів).

Підрахунок кількості правильних відповідей і середнього балу по картках, зібраних у "президентів", здійснює перший "купець" і передає "банкірові" відомості для зведеної таблиці, виконаної на аркуші А1.

Лот №2 – знання умовних означень величин. Другий "купець" вивішує цей лот, виконаний у вигляді таблиці на листі формату А1, на штативі для загального огляду, а також на кожному стіл "акціонерного товариства" аркуш (формату А 1) з індивідуальним завданням. Запитання для товариств однакові, а завдання – різні.

Оголошують умови конкурсу: час на підготовку відповідей – 5 хв., максимальна оцінка – 4 бали (за кількістю запитань). За правильне доповнення чи виправлення інше товариство може одержати заохочення у вигляді 1 бала.

Оцінку відповідей здійснює другий "купець" і передає "банкірові" для заповнення зведеної таблиці (облік ведуть за лотами з наростаючим потоком).

Лот №3 – перевірка знань формул. Кожному "акціонерному товариству" дається по три формули. Треба відповісти на запитання про правильність запису, якщо неправильно – виправити помилку.

Лот №3 готує і представляє третій "купець". Час на обговорення – 5 хв., максимальна кількість балів – 3. За правильне доповнення чи виправлення інше "акціонерне товариство" одержує заохочення – 1 бал. Третій "купець" оцінює відповіді. Результати передає "банкіру" для зведеної таблиці.

Лот №4 – для емоційної розрядки й заміни виду діяльності представляє "чорний ящик". "Акціонерним товариствам" необхідно мати опис, зроблений першим "купцем", визначити, яке сполучення знаходиться в "чорному ящику". Час на обдумування – 2 хв. "Акціонерне товариство", яке першим вгадало вміст "чорного ящика", одержує 2 бали, решта – 0.

Лот №5 – розшифровка ребуса (зміна виду діяльності учнів), представляє четвертий "купець". Кожне "акціонерне товариство" протягом 9 хв. повинно розшифрувати ребус, записати розшифрований вираз (слово) на аркуші паперу й здати "купцеві". За кожну зекономлену хвилину додають 0,1 бала. Через 3 хвилини "купець" оголошує результати.

Ведучий оголошує, що всі "товари" продані, аукціон закривається. "Банкір" закінчує підрахування балів і повідомляє результати аукціону.

Ведучий підводить підсумки:

— за активну участь у підготовці й проведенні аукціону "купцям" і "банкірові" виставляється оцінка "відмінно";

— членам "акціонерного товариства", яке зайняло 1-ше місце, 98 виставляється оцінка "відмінно", за 2-ге місце — "добре", за 3-тє і 4-те місця — оцінки "задовільно" (учні її можуть виправити на більш високу).

Зведена підсумкова таблиця результатів аукціону дозволяє вчителю провести аналіз засвоєної теми.

При підготовці до уроку-аукціону вчителю і "купцям" необхідно врахувати таке:

1. Обов'язково на листі ватману (формат А 1) повинна бути виготовлена загальна картка лота для загального огляду; її вивішують біля дошки на штативі. Це дозволяє підтримувати високу активність та інтерес учнів протягом усього уроку, а членам "акціонерних товариств" слідкувати за правильністю відповідей сусідів, вносити поправки, доповнення й набирати заохочувальні бали.

2. Запитання на кожному лоті повинні бути однаковими для всіх "акціонерних товариств", а завдання – різні.

3. Кількість балів за лот повинна дорівнювати кількості запитань, щоб "купець" міг оцінити відповідь "акціонерного товариства" з кожного питання.

Загальна оцінка за лот, таким чином, складається з суми балів, одержаних товариством за кожне запитання лота. Це полегшить "купцеві" підрахунок результатів конкурсу й скоротить час оцінки.

При проведенні уроку-аукціону ведучому необхідно змінювати черговість відповідей "акціонерних товариств" і слідкувати за тим, щоб кожний член "акціонерного товариства" давав відповідь тільки на один з лотів (не "торгував" за інших).

Необхідними атрибутами урок-аукціону є гонг, дерев'яний молоток, секундомір.

Урок "Що? Де? Коли?"

Група заздалегідь об'єднана в три команди, обрані капітани, роздані домашні завдання, підготовлені номери команд, листи обліку з прізвищами тих, хто грає (для капітанів).

Для проведення уроків були виставлені прилади, котрими учні користувалися при вивченні розділу предмета, таблички з формулами для розминки, мультимедійне забезпечення для гумористичної паузи, гонг, емблема клубу "Що? Де? Коли?" Сова (символ мудрості).

Гра складається з шести етапів:

1) вступне слово вчителя;

2) розминка – повторення усіх ключових запитань теми, з яких враховуються міжпредметні зв'язки, застосування предмета в професії (проводиться з метою зняття напруги перед грою);

3) визначення часу на обдумування запитання й кількості балів за відповідь. Обирають арбітрів з числа самих учасників гри;

4) гра "Що? Де? Коли?";

5) підведення підсумків – підрахунок балів з урахуванням виконаного домашнього завдання, заповнення листів обліку кожної команди арбітрами. Капітани команд і вчитель підводять підсумки;

6) заключне слово вчителя.

Урок типу "КВК"

Форми уроків "Що? Де? Коли?" і "КВК" набули поширення на позакласних заняттях і стали популярними.

Галузь застосування їх – повторення тем і розділів.

Змагання складається з шести конкурсів-етапів.

1. Привітання команд. Домашнє завдання.

2. Розминка. Команди задають один одному запитання, на які члени команд повинні відповісти.

3. Домашнє завдання. Перевірка домашнього завдання.

4. Виконання по три завдання членами команди біля дошки.

5. Завдання капітанам команд і членам команд.

6. Заключний етап. Підведення підсумків.

Урок "За круглим столом"

Обирають ведучого і п'ять коментаторів з проблем міжнародних відносин. Під керівництвом учителя добирають матеріали.

На дошці – плакат "Восьма студія".

Ведучий і коментатор займають свої місця. Учитель промовляє вступне слово із зверненням до плакату, на якому зображені білий голуб, який має кільце з атомною бомбою, і цифри, які вказують на воєнні втрати держав світу.

Учитель пропонує учням питання, рішення яких залежить від розв'язання багатьох проблем на Землі.

Ведучий продовжує урок, він передає слово коментатору, залучає до обговорення весь клас.

Урок пройшов цікаво. Колективне обговорення привчає до самостійності, активності, учні почувають себе учасниками подій, які відбуваються в світі.

Уроки "Мозкової атаки"

Такого типу уроки проводять після завершення теми чи розділу.

Зміст цього методу – в тому, щоб за мінімум хвилин дати максимум ідей.

I етап. Вступне слово вчителя, в якому формулюється проблема, яку необхідно вирішити. Потім комплектується бригада, призначаються експерти.

II етап. Учні ознайомлюються з умовами й правилами проведення "мозкової атаки".

III етап. Сесія, де учням задають запитання у швидкому темпі, а вони знаходять на них відповіді.

IV етап. "Штурм" поставленої проблеми. Кожна бригада одержує індивідуальне завдання і протягом 15 хвилин учні повинні знайти неординарне розв'язання даної проблеми. Перед усіма бригадами ставлять одну умову: всунута ідея повинна відрізнитися: а) новизною, б) простотою, в) надійністю, г) доступністю.

V етап. Бригади захищають ідеї, які запропонували учні, учні сперечаються, доводять, спростовують, переконують. У кінці уроку здійснюють відбір кращих ідей і оцінку цих ідей, дають рекомендації до запровадження, підводять підсумки.

Урок-семінар

Уроки такої форми проводять після завершення вивчення теми, розділів. Заздалегідь роздають учням запитання семінарського заняття, що відображають матеріал даного розділу а й міжпредметний зв'язок.

Після того, як були заслухані вичерпні відповіді на поставлені питання семінару, вчитель підводить підсумки уроку й націлює учнів на підготовку до уроку-заліку з даної теми.

Урок-залік

Проводити його можна в різних варіантах.

Перший – коли екзаменаторами стають вільні від уроків учителі, наприклад, математики.

Другий – коли як екзаменатори виступають більш ерудовані учні, які добре засвоїли тему. В кінці уроку підводять підсумки.

Треба використати на уроках колективний засіб навчання. Наприклад, розв'язування вправ з наступною взаємоперевіркою. Група об'єднується в 6 підгруп, призначається консультант, кожна підгрупа одержує різні картки-завдання.

Перший – завдання розв'язує, а пояснює консультант, решту завдань учні виконують самостійно.

Консультанти координують і ведуть облік, учитель слідкує за роботою всіх. У кінці уроку консультант оголошує результат.

БІТ-Урок

Це нетрадиційний інтегрований урок.

Урок включає три взаємопов'язаних елементи: бесіду, гру, творчість.

Перша частина уроку – бесіда. Для її успішного проведення учитель ставить перед учнями основну мету уроку і підкреслює, що досягти цю мету можна лише під час спільної роботи.

На робочому місці учнів знаходиться опорний конспект і конверт з роздатковим матеріалом, із яким вони працюватимуть під час уроку.

Емоційному настрою й співробітництву на уроці сприяють стимулюючі репліки учителя: "Правильно, молодці", "Оцінимо відповідь разом", "Давайте поміркуємо". Ці звернення до учнів створюють атмосферу співробітництва.

Колективна робота створює ту творчу лабораторію, у якій кожний учень виступає як дослідник, шукає й знаходить відповіді, запрошуючи учителя як консультанта. Одержані таким чином знання закріплюються за допомогою гри-естафети. Клас об'єднується в команди, кожній із яких видають естафетну картку, яку починають заповнювати учнів із останнього ряду. Кожний із учнів вписує одну назву і передає картку далі. Виграє та команда, яка заповнила картку без помилок і швидше за інших.

Цікаво задуманий і організований кінець уроку, у ході якого учням пропонують продемонструвати вміння оригінально застосовувати одержані знання. Розв'язання поставленого завдання вимагає від учнів творчого підходу, знання основ предмета. Перевага біт-уроку – в його мобільності. Учні не встигають стомитися, їхня увага постійно підтримується і розвивається. Такий урок завдяки своєму емоційному напруженню, елементам змагання є дуже ефективним. Учні на практиці відчують ті можливості, які надає творча колективна робота.

Урок-вікторина

До початку уроку кабінет відповідним чином оформлюють: на стінах – емблеми команд, привітання команд одна одній, фотографії. Учні вибирають журі і суддю-інформатора.

Перший етап уроку присвячують історії. Кожній з команд пропонують 3-4 завдання, які треба розв'язати у встановлений термін. Із кожною командою працюють по два члени журі. Вони перевіряють правильність відповідей, фіксують час, який було витрачено для виконання завдань. Другий етап – конкурс капітанів. Кожному капітанові допомагає команда. Колективний пошук, дух змагання дозволяє систематизувати одержані знання, загострити увагу на найважливішому. Третій етап – змагання команд. Кожна команда пропонує команді-суперниці по п'ять запитань. Учитель у такій вікторині активно бере участь в обговоренні, коли – у ролі консультанта, коли – як учасник команди, а інколи – помічник журі.

Уроки-вікторини цікаві тим, що надають можливість всебічно розглянути проблему, знайти найбільш вдалі розв'язання. Такі уроки є емоційними, вони виховують колективізм, розвивають допитливість, почуття експромту, самостійність.

Бінарний урок

Такий урок часто називають інтегрованим. Головна перевага бінарного уроку полягає у можливості створити в учнів систему знань, допомогти уявити взаємозв'язок предметів і таким чином підвищити рівень знань учнів. Бінарні

уроки вимагають активної діяльності кожного учня, тому клас необхідно готувати до їх проведення: запропонувати літературу з теми уроку, поради узагальнити практичний досвід, придивитись до конкретного явища.

Бінарні уроки допомагають зміцнити учительські колективи, поставити перед нами спільні завдання, виробити спільні дії і єдині вимоги. Вдало поєднуються в бінарному уроці предмети природничо-математичного, гуманітарного циклів. Це поєднання предметів розширює кругозір і культуру учнів [3].

ЗАЛЕЖНІСТЬ СТРУКТУРИ УРОКУ ВІД ЗМІСТУ ПРЕДМЕТА

Більш цінним є підхід, коли зміст і методичні засоби уроку підпорядковані етапам навчального процесу, тобто спочатку вчитель зазначає, **що** робити, а потім **як**.

Багато вчителів задаються питанням: "Чи можна обмежитись стислим планом уроку, чи потрібно готувати конспект?"

Докладність плану залежить від досвіду вчителя, наявності обладнання, ступеня складності. Коли вчитель має добру пам'ять, дар імпровізації, добре знає фактичний матеріал, то зрозуміло, що детальне описування ходу року лише забирає сили і час. Розгорнуті плани – це вияв індивідуальності педагога, записи мають статус **робочого щоденника**, а не **підзвітного документа**.

Вирішальним є вміння учителя працювати не тільки старанно, а й творчо й систематично.

Це передбачає вільне володіння широким діапазоном методів і прийомів організації провідних видів діяльності на уроках різного змісту, певну самостійність поглядів на методику уроку. Конче недопустиме переписування змісту уроків з різного роду навчальних, методичних посібників, при цьому не думаючи й не аналізуючи матеріал.

МЕТОДИКА НАДАННЯ ДОМАШНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ

Метою освітньої галузі "Мистецтво" є формування та розвиток в учнів комплексу ключових, міжпредметних та предметних компетентностей у процесі опанування художніх цінностей та способів художньої діяльності шляхом здобуття власного естетичного досвіду.

Розглянемо умови, які необхідні для того, щоб вчителю перевірити знання, уміння, навички учнів, а учневі ефективно виконати домашнє завдання:

- пов'язати домашнє завдання з мотивуючою і розвивальною метою уроку;
- приділити увагу характеру домашньої роботи;
- має бути пізнавальність і самостійність домашнього завдання;
- мають бути завдання продуктивного характеру, які дозволяють учневі застосувати знання у новій ситуації;
- обов'язкова диференціація домашніх завдань, при цьому мають бути продумані засоби заохочування і стимулювання учнів;
- завдання краще давати на певний час – тиждень, три дні, місяць, семестр тощо;
- мають даватися також завдання групі учнів – 3-5 учнів;

➤ домашні завдання мають бути задані відповідно до науковості, енциклопедичності, логіки, гри, складання кросвордів тощо.

Зрозуміло, що зміст домашнього завдання залежить від теми та мети попереднього й більше від теми і мети наступного уроку.

Досвідчений педагог розглядає урок як систему навчального процесу, тому може заздалегідь передбачити домашні завдання й зробити їх якомога зрозумілими для учнів, творчими, цікавими, бо Державний стандарт загальної та повної середньої освіти, програма "Мистецтво" та методичні рекомендації МОН України щодо викладання предметів художньо-естетичного циклу наголошують на тому, що навчальна діяльність учнів з дисциплін художньо-естетичного циклу у 1-8 класах може проводитись у різних формах окрім письмових (запис учнями будь-якої інформації зі слів учителя чи з дошки, контрольних, самостійних робіт, написання рефератів), які спричиняють додаткове недоцільне навантаження учнів. Примусове ведення учнями зошитів, виконання письмових домашніх завдань є недоцільним і несприятливим для організації творчої мистецької діяльності.

Далі спробуємо описати варіанти орієнтовних домашніх завдань з образотворчого мистецтва відповідно до змісту навчального матеріалу на кожному окремому уроці за класами (календарно-тематичним плануванням) та програмою "Мистецтво".

Розпочнемо із завдань на підготовку (придбання) інструментів та матеріалів для роботи на наступному уроці, а далі запропонуємо творчі завдання, що спрямовуватимуть учня на естетичну насолоду, творчість, акмеуспiх.

5 клас.

Види образотворчого мистецтва. Повторення та закріплення матеріалу початкової школи. Краса навколо нас. Елементи мови образотворчого мистецтва.

На уроці передбачається знайомство учнів з видами мистецтва: живопис, графіка, декоративно-побутове мистецтво, скульптура, архітектура. Виявлення емоційного сприйняття природних форм та явищ.

Запропоновані теми – Спекотне літо. Графічні вправи.

Матеріали – олівці, фломастери.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянути малюнки в мережі Internet, визначити види мистецтва, знайти твори, малюнки, що належать до графіки. Підготувати туш або соус, перо, фломастери, папір (шпалери).

Графіка як вид мистецтва. Засоби виразності графіки. Різновиди графіки. Точка, лінія, пляма, силует, фактура. Сприймання мистецтва графіки. Символіка наскальних розписів.

Запропоновані теми – Інтерпретація наскального малюнку.

Матеріали – туш, паличка, перо, фломастери, соус, зім'ятий папір.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: намалювати на аркушу паперу та порівняти різні лінії за характером, товщиною, кольором, спробувати різні олівці та фломастери різної товщини. Підготувати матеріали для комбінованої техніки.

Засоби виразності та асоціативності графіки. Лінія. Різна товщина ліній, фактура ліній.

На цьому уроці передбачається поглиблення знань учнів про характер ліній (ніжні, колючі та ін.), їх товщину. Учні мають зрозуміти те, як показати фактуру за допомогою ліній.

Запропоновані теми – Овочевий натюрморт з двох, трьох предметів.

Матеріали – комбінована техніка.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: виконати тренувальні вправи на аркуші паперу за допомогою штрихів різної довжини, товщини, за різними олівцями, фломастерами, селєвими ручками та ін.

Переглянути малюнки в мережі Internet, що відображають земноводних та плазунів, можна за бажанням зробити замальовки.

Засоби виразності графіки. Штрих. Характер штрихів, насиченість.

На уроці потрібно розглянути композицію в природних умовах.

Учитель прикладає всі зусилля, щоб учні зрозуміли характер штрихів і за їх допомогою показали насиченість.

Запропоновані теми – Створіння під панциром. Такі різні жаби. Молюски.

Матеріали – графіка з підфарбуванням.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянути малюнки в мережі Internet, в журналах, книгах про дерева, кущі. Дізнатися про існування та особливості реліктових дерев, дерев-довгожителів. За бажанням можна дізнатися й підготувати усне повідомлення про дерев-велетнів.

Підготувати матеріали для аплікації або туш для графічного зображення.

Засоби виразності графіки. Пляма.

Створення у композиції ритму, ліній та плям (музичні та природні асоціації).

На уроці розглядається питання символічності форм. За допомогою музичних та природних асоціацій учні створюють композиції.

Запропоновані теми – Старий в'яз, покручене гілля. Столітній дуб.

Матеріали – чорна туш на білому, аплікація чорним по білому.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянути малюнки в мережі Internet про раніше вивчені твори з української та зарубіжної літератури.

Продумати зміст ілюстрації до музичних, літературних творів.

Підготувати акварельні фарби, трубочку для коктейлю бажано вузького діаметру для роздмухування фарби.

Кольорова графіка. Кольорові асоціації (сум – радість, спокій – напруження) на основі сприймання музичних та літературних творів, стану природи.

На уроці передбачається вчити дітей передавати настрій, емоційний стан за допомогою кольору. Діти можуть створювати власні композиції на основі сприймання музичних, літературних творів, мультфільмів, фільмів, явищ природи.

Запропоновані теми – Гість із джунглів. На бабусиному подвір'ї, у селі. Портрет дерева.

Матеріали – акварель, технологія – плямографія.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: підготуватися до малювання фарбами у теплій гамі кольорів, переглянути малюнки в мережі Internet і знайти зразки квітів, трав, дерев, рослин, які відносяться до теплої гами кольорів.

Продумати композицію майбутньої роботи із зображенням квітів.

Колір – засіб виразності живопису. Головні кольори. Тепла кольорова гама.

На уроці передбачається активізація знань учнів про живопис, повторення хроматичної та ахроматичної гами кольорів, створення палітри теплої кольорової гами. Виконання вправ із кольорознавства нашвидкуруч.

Запропоновані теми – Насіяла мати чорнобривців. Красені пурхають.

Матеріали – фарби, гуаш, техніка – акварель по-мокрому.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянути малюнки в мережі Internet холодної гами кольорів. Підготувати матеріали для майбутньої роботи.

Спостерігати за станом природи під час дощу, снігу. Проаналізувати зміни кольорів у природі під час різних явищ природи.

Холодна кольорова гама. Створення образів у холодній кольоровій гамі. Виконання композиції.

Запропоновані теми – Перший дощ. Зимовий ранок.

Матеріали – акварель, гуаш, техніка – акватипія.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянути малюнки в мережі Internet для виконання творів фарбами, що знаходяться в кольоровому колі один проти одного або поруч з протилежними.

Підготуватися до малюнку фарбами.

Поняття контрасту. Утворення кольору засобами змішування й накладання фарб. Тон, колорит, пляма, мазок.

На уроці виконуються вправи з головними кольорами, кольоровими поєднаннями. Учні, за допомогою вчителя, учаться створювати контраст кольору, світла, насиченості, усвідомлюють як потрібно використовувати колір для підсилення емоційної виразності.

Запропоновані теми – Золота рибка. Квіти усміхаються. Портрет казкового персонажа.

Матеріали – гуаш на кольоровій основі, технологія – аплікація з різних матеріалів.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: милуватися станом осінньої природи. Продумати кольорові контрасти для теплої кольорової гами.

Підібрати віршовані рядки про осінню природу, написати власні вірші.

Настрій у живописі. Монохромні та поліхромні сполучення.

На уроці передбачається закріпити знання про кольори та кольорові сполучення. Учитель має сприяти розумінню учнів про емоційне співвідношення кольорових та музичних контрастів, прослуховуючи музичну композицію.

Запропоновані теми – Осінній листок. Образ милої осінньої журби.

Матеріали – акватипія, туш, фломастери, техніка – набрежк, графіка по-сирому.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: дізнатися, переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, про скульптуру, її види.

Підготувати за рядами пластилін, глина, тісто та інструменти для ліплення.

Скульптура як вид мистецтва. Відтворення форм в об'ємі.

Урок дозволяє поглибити знання учнів про різновиди скульптури, її головний засіб виразності – об'єм.

Запропоновані теми – Овочі, фрукти. Народна іграшка.

Матеріали – пластилін, глина, тісто, інструменти для ліплення.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: підготувати за варіантами: 1 варіант – глину, 2 варіант – пластилін.

Лінійно-стрічкова кераміка.

На уроці передбачається вивчення лінійно-стрічкової кераміки, її походження. Закріплюються знання про об'ємне зображення на площині (рельєф, барельєф, горельєф), круглу скульптуру.

Запропоновані теми – Орнамент на посуді. Кахлі.

Матеріали – пластилін, глина.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянути малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах про тварин свійських та диких, вивчити їх поведінку, поведінку, уподобання. Спостерігати за свійськими тваринами в селі, на Станції юннатів.

Підготувати матеріали для ліплення.

Скульптура. Відтворення об'єму та елементарних конструктивних особливостей чотиринової тварини в стані спокою.

На уроці передбачається проведення порівняльного аналізу пропорцій, вивчення особливостей форми у стані спокою.

Запропоновані теми – Кіт. Каченятко. Знаки Зодіаку

Матеріали – пластилін, глина. Виконання барельєфного або рельєфного ліплення.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, з'ясувати особливості положення тіла, лап, хвоста в русі. Можливо підібрати ілюстрації й продемонструвати їх у класі.

Підготувати матеріали для ліплення.

Скульптура. Відтворення об'єму та елементарних конструктивних особливостей чотиринової тварини в русі. Учитель проводить порівняльний аналіз пропорцій, визначає, разом із учнями, особливості анімалістичної форми у русі.

Запропоновані теми – Пес. Лоша. Коза. Кіт.

Матеріал – пластилін, глина.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянути малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, на Станції юннатів про дивовижних птахів та виконати їх замальовки, порівнювати розміри тварин, їх частини тулуба тощо.

Підготувати матеріали для роботи з папером.

Декоративна діяльність. Робота з папером, аплікація. Поняття дизайну.

Учитель розкриває на уроці поняття образності природних форм, асоціативності образів, добивається поступового оволодіння навичок учнями з дизайну.

Запропоновані теми – Дивовижні птахи. Наймудріший птах.

Матеріали – папір, ножиці, клей.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: дізнатися, переглянувши малюнки в мережі Internet, про вид японської техніки з паперу орігамі.

Підготувати матеріали для виконання орігамі.

Паперопластика. Орігамі.

Урок учитель будує, застосовуючи роботу в групах. Головне завдання дати можливість учням зрозуміти поняття "образність" природних форм та їх "символічність".

Запропоновані теми – Зимові казки. Ірис.

Матеріали – папір, ножиці, клей.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянути малюнки в мережі Internet, книгах, журналах про святкування різних зимових свят: Нового року, Різдва Христового, Святого Миколая, Катерини, Василя, Сави та ін.

Придумати й уявити композицію, пов'язану з новорічними гуляннями, святкуваннями. Можна зробити начерк ескізу.

Паперопластика. Декоративна діяльність. Узагальнення теми.

На уроці передбачається з'ясування асоціативності декору і зв'язку його з формою, уміння виконати пластичний візерунок, використовуючи папір різної товщини, кольору, прозорості, фактури.

Запропоновані теми – Новорічне свято. Зимовий краєвид.

Матеріали – папір, ножиці, клей, гофрований папір, техніка – рвана аплікація.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, згадати про вид образотворчого мистецтва живопис та жанр – пейзаж.

Підготувати усне повідомлення про художників-пейзажистів.

Жанри образотворчого мистецтва.

На уроці вчитель дає характеристику жанрів, їх специфіку, закони перспективи. Разом з учнями розкриває творчість художників-пейзажистів.

Запропоновані теми – Я люблю зимовий ранок.

Матеріали – на вибір.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: милуватися природою, розглянути уважно дерева поблизу твого дома, школи. Зробити начерки на аркуші паперу структури дерев та їх гілля.

Гармонійність природних форм та їх пристосування до середовища.

Учитель зосереджує увагу на сприйманні краси під час екскурсії в природу та відтворення її на площині.

Узагальнюється будова різних форм дерев, розглядаються природні явища в динаміці. Дається поняття "силует" (пропорції природних форм).

Запропоновані теми – Красуня берізка. Могутній дуб. Гілля дерев.

Матеріали – олівець, фломастер.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: спостерігати за деревами в природі та порівнювати їх із малюнками дерев, їх формою, товщиною, довжиною, розміром.

Підготувати інструменти й матеріали для роботи з папером.

Будова і колір природних форм (характерні властивості).

На уроці передбачається з'ясування характерних властивостей природних форм та виконання зображення з пам'яті. При цьому вчитель розвиває в учнів спостереження, зорову пам'ять, логічне мислення, учить створювати образи на основі аналізу природних форм.

Запропоновані теми – Дерево життя. Квітуча гілка.

Матеріали – тонкий білий папір, ножиці, техніка – витинанка.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: спостерігати за природою взимку, переглянути фільми, мультфільми з зимовими розвагами, придумати композицію для малюнка на зимову тематику.

Підготувати інструменти і матеріали для виконання живопису.

Пейзаж у живописі. Відкрита композиція.

Головне завдання на уроці – вчити учнів освоювати, розуміти глибину (плановість) простору. Одночасно вчитель характеризує поняття "статика та динаміка", вчить організувати елементи відкритої композиції, форми у стані спокою та руху.

Запропоновані теми – Зимові розваги. Морозний ранок. Заметіль.

Матеріали – гуаш, акварель.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: підготувати усне повідомлення про майстрів Петриківського розпису, переглянувши малюнки квітів на їх форму в мережі Internet, книгах, журналах.

Підготувати матеріали для розпису.

Особливості декоративного розпису. Петриківка.

На уроці вчитель формує свідоме розуміння учнями гармонійного існування природних форм у середовищі. Завдяки цьому учні сприймають та відтворюють природну красу на площині.

Поряд із цим розглядається колір як засіб виявлення характеру, форми та стану, аналізується природні явища в статиці та динаміці.

Запропоновані теми – Казкові квіти. Таця.

Матеріали – акварель, гуаш, техніка – набризки, акватипія.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, охарактеризувати форму пташок, їх зовнішній вигляд, форму, колір пір'я тощо.

Загальні пропорції (єдність та взаємозв'язок частин до цілого).

Учитель дає поняття "співрозмірність", "подібність" при вивчення форми пташок.

Визначає разом із учнями характерні виразні рухи пташок, робить узагальнення та загострення характерних рис в емоційному стані, домагаючись цього за допомогою лінії, штриха.

Запропоновані теми – Замальовки пташок.

Матеріали – олівець, вугілля, фломастер.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: підготувати основу для графографії: взяти аркуш, натерти восковою свічкою, наступний шар – нанести фарбу, бажано гуаш або акварель із звичайним милом.

Зображення в об'ємі та на площині.

Відтворення характеру загальної форми (силуетної) через розробку фрагментів. Відтворення фактури.

Запропоновані теми – Луска риби. Пір'я птахів.

Матеріали – пластилін, глина, техніка – графографія.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, згадати, що таке "натюрморт", виконати начерк композиції натюрморту простим олівцем, сфантазувати композицію.

Малювання з натури. Робота в кольорі, її особливості.

Запропоновані теми – Натюрморт з птахами.

Матеріали – олівець, гуаш, акварель.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, згадати, що таке "декоративно-ужиткове мистецтво".

Дізнатися про народних майстрів вишивки (можливо вашого району, села, школи, батьків класу). Підготувати усне повідомлення, можна принести зразки вишивки.

Підготувати фломастери, олівці, кулькові ручки.

ДУМ як вид мистецтва. Єдність форми, матеріалу, декору.

На уроці розглядає види ДУМ, символіку в українській народній вишивці.

Запропоновані теми – Геометричний орнамент.

Матеріали – фломастери, олівці, кулькові ручки тощо.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: порівняти два види декоративно-ужиткового мистецтва – вишивку й витинанку. Зробити аналіз форми, малюнків, сюжету, образів на цих видах мистецтва.

Підготувати матеріали для роботи з папером.

ДУМ. Симетрія як найпростіший засіб композиційної організації.

На уроці передбачається розглянути витинанки та їх види.

Вчитель пояснює відмінність між відкритою й замкненою композицією (у квадраті, у прямокутнику, у колі), можливість та спроможність обрати витинанки за кольором та сюжетом.

Запропоновані теми – Два півники горох молотили. Вазон з квітами.

Матеріали – кольоровий папір.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, згадати, що таке "писанка". Назвати відомих українських писанкарів, їх техніку виконання писанки.

Підготувати коротке усне повідомлення про одного із майстрів писанкарства.

ДУМ. Писанки. Поєднання видів ДУМ. Витинанка та писанка.

Урок побудований як колективна справа, учні виконуватимуть композицію за власним задумом. На уроці аналізуються схожі та відмінні ознаки двох видів декоративно-ужиткового мистецтва, писанки класифікуються за технікою виконання.

Особлива увага приділяється знаковості у писанкарстві.

Запропоновані теми – Українська писанка. Великодній мотив.

Матеріали – туш, гуаш, техніки – витинанка, розпис.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, згадати, що таке "рушник", чим відрізняється український рушник півдня та заходу, сходу та півночі України.

Підготувати матеріали для роботи з папером.

ДУМ. Ескізи предметів побуту. Рушник. Візерунок.

Розпис предметів побуту. Види рушників. Традиції, пов'язані із рушниками.

Запропоновані теми – Візерунок на рушнику.

Матеріали – папір, ножиці, клей, техніка – друк штампом.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: згадати прочитаний твір з української, зарубіжної літератури, визначити основних літературних героїв, дати їм характеристику.

Декоративна, книжкова, сюжетна композиція. Сюжетна композиція.

Вчитель працює над відгадуванням та створенням композиції на основі вивченого літературного твору за темою з української літератури.

Запропоновані теми – Композиція на тему прочитаного твору.

Матеріали – різні матеріали.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: пригадати відвідування театру, згадати основних та другорядних героїв-образів. Пригадати, за якими ознаками відрізняли одного казкового персонажа від іншого, що було найхарактернішим, найяскравішим в їхній поведінці, грі на сцені.

Декоративна композиція. Створення персонажів і декорацій для лялькового театру. Вчитель дає зрозуміти учням, що в театрі не має дрібниць. Все працює на глядача: і світло, і сцена, і актори, і декорації.

Запропоновані теми – Виготовлення персонажів та декорацій для лялькового театру. Передбачається робота в групах, декорування персонажів відповідно до характерних ознак.

Техніка – об'ємна площинна аплікація.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: продумати ескіз композиції для виготовлення маленької книжечки.

Книжкова композиція. Книжка-іграшка.

На уроці передбачається виготовлення книжки-іграшки на основі прочитаного твору. Відтворення теми.

Запропоновані теми – Ілюстрація. Книжка-крихітка.

Матеріали – техніка на вибір.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: спостерігати за природою, світом, подорожувати, фотографувати красиві місця, явища природи, тварин, роботу людей тощо.

6 клас.

Види образотворчого мистецтва. Повторення й закріплення матеріалу 5 класу. Елементи мови образотворчого мистецтва в графіці.

Учитель учить дітей помічати геометричну подібність зображення природних форм, розпізнавати реалістичні форми, виконувати замальовки, начерки природних форм, спостерігати за кольоровою гамою природних форм.

Запропоновані теми – Листя клену, берези, тополі. Графічні вправи.

Матеріали – олівці, фломастери.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянути малюнки в мережі Internet метеликів, подумати, до якої геометричної форми можна вписати тіло метеликів, продумати кольорові гаму виконання комах, порівнювати форму метеликів.

Силуетне, тональне, фактурне виявлення форми та її основних пропорцій.

Ознайомлення з об'ємно-пластичними засобами виявлення якостей форми: крапка, лінія, штрих, фактура, тон, колір, лінійна перспектива. Сприймання мистецтва.

Запропоновані теми – Образи геометричної форми. Метелики.

Матеріали – туш, паличка, перо, фломастери, соус, зім'ятий папір.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: спостерігати за природою восени, влітку. Подумати, як можна показати на малюнку гори, височини, рівні місця, низини, порівняти ці об'єкти природи, підготувати пластилін для роботи.

Декоративні форми. Засоби виявлення об'ємно-пластичних якостей форми.

Учитель вчить учнів спостерігати за особливостями рельєфної форми природних об'єктів, виявляти форми пластичними засобами рельєфу (фактура, випуклий, заглиблений візерунок).

Запропоновані теми – Літні спогади. Осіння фантазія.

Техніка – ліплення.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: повторити назви геометричних тіл, порівняти їх форми.

Засоби виразності графіки. Штрих, крапка, лінія.

На уроці передбачається виконання зображення геометричної форми, діти мають зрозуміти, як відбувається спрощення предметів до геометричної подібності, зрозуміти закони лінійної перспективи, що стосуються геометричних предметів, куба, циліндра.

Запропоновані теми – Куб. Циліндр.

Матеріали – олівець.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянути малюнки, зразки геометричних прикладів, зробити начерки геометричних предметів, спробувати прикласти до різних предметів геометричної форми різного кольору тло з паперу, тканини та ін. Порівняти та проаналізувати результати вашого кольорового експерименту.

Графіка.

Відтворення геометричної форми: пропорції, її елементи.

На уроці вчитель підводить підсумки домашнього спостереженнями учнів за кольором і геометричною формою, тим самим уможливорює виявлення зумовленого кольору куба, виразних засобів для виявлення форми.

Запропоновані теми – Білий куб у кольоровому оточенні. Шар.

Техніка – живопис.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: підготувати інструменти та матеріали для роботи з папером.

Об'ємна геометрична форма.

Учитель на цьому уроці пропонує учням пересвідчитись в існуванні лінійної перспективи та виразних засобів, їх використанні для виявлення об'ємної геометричної форми.

Запропоновані теми: Розгортка куба (призми, інших форм).

Матеріали – папір, картон, ножиці, клей.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянути зразки декорування українських скриньок, дощок, полицок та ін. та зробити замальовки ескізів або орнаментів українського орнаменту.

Відтворення геометричної форми на об'ємі (розгортка куба, призми).

На цьому уроці вчитель пропонує відтворити геометричну форму на допомогою розпису на цій формі, чим збільшиться виявлення зумовленого кольору геометричних форм, розвиває логічне мислення, уміння узагальнювати, порівнювати, спрощувати.

Запропоновані теми – Гуцульський орнамент. Геометрична асиметрія.

Матеріали – фарби, техніка – живопис.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянути малюнки в мережі Internet, де є зображення будинків вулиці села або міста, основою якої є проста геометрична форма – куб, призма, циліндр, паралелепіпед.

Зробити начерки вулиці або окремих будинків, використовуючи геометричні форми.

Відтворення реальної форми предметів: пропорції загальної форми та її елементів.

На уроці пропонується учням виконати колективний проект на основі продуманих ескізів удома. У колективному проекті передбачається відтворення реальної форми в конструкції.

Учні тим самим розвивають логічне мислення, вміння узагальнювати, спрощувати, виявляти конструкцію тощо.

Запропоновані теми – Українське село. Вулиця.

Технологія – колективний проект, паперопластика.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: продумати композицію міста або села, де ті будинки, які на уроці були вбудовані в колективний проект, вписалися в пейзаж нічного міста.

Підібрати матеріали для такої композиції.

Світлотінь. Поняття контрасту. Утворення кольору засобами змішування й накладання фарб. Тон, колорит, пляма, мазок.

Учитель відпрацьовує з учнями вправи з головними кольорами та кольоровими поєднаннями, що уможлиблює створення контрасту кольору, світла, насиченості й дозволяє використати колір як засіб підсилення емоційної виразності.

Запропоновані теми – Нічне місто. Відблиски загадкового місяця.

Матеріали – гуаш на тонованому папері, акварель.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: намалювати дерево та спробувати його перенести на різне тло – "ніч, день, ранок". Спостерігати за кольоровими поєднаннями. Спостерігати за світлою і темною частинами предметів природи. Узагальнити власні спостереження й намалювати ескіз для використання дерева в умовах різного часу дня.

Настрій у живописі. Монохромні та поліхромні сполучення.

Кольори та кольорові сполучення. Емоційне співвідношення кольорових та музичних контрастів. Розвиток мистецького бачення, використання світлотіні як засобу художньої виразності та виявлення форми. Спостереження за впливом світла на зміною кольорів.

Порівняльна характеристика дерева на одному аркуші паперу.

Запропоновані теми – Замальовки інтер'єру. "Пори року", "День і ніч".

Матеріали – туш, фломастери, техніка – акватипія, графіка по-сірому, набризки.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянути малюнки натюрмортів у мережі Internet, знайти твори українських художників, які виконували натюрморти.

Переглянути натюрморти Сумського художнього музею. Підготувати усне коротке повідомлення про майстра натюрмарту – Івана Трохимовича Хруцького.

Натюрморт як жанр образотворчого мистецтва.

На уроці передбачається – закріпити поняття про натюрморт. Вчити учнів дотримуватися законів повітряної перспективи, малювати з натури.

Запропоновані теми – Класичний натюрморт з 3-х предметів. Натюрморт зі свічкою.

Матеріали – графіка, віск, туш.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: порівняти виконані натюрморти свічкою та воском і натюрморти, виконані фарбами. З'ясувати, які техніки вам до вподоби, а які ви ще не виконували.

Підібрати матеріали для виконання натюрмарту фарбами.

Поняття світла, тіні, рефлекс, відблиск, власна, падаюча тінь. Графічні засоби виявлення об'ємної форми, матеріалу предметів (лінія, штрих).

На уроці передбачається виконання натюрморту з використанням заздалегідь вивчених понять: світло, тінь, рефлекс, відблиск, власна, падаюча тінь та ін.

Запропоновані теми – Святковий натюрморт. Дівочі гадання.

Матеріали – графографія, змішані техніки.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: згадати поняття "колорит", спробувати підібрати колорит для козуба з грибами.

Кольорознавство (вплив світла на колір), засоби живопису для виявлення об'єму форм.

На уроці вчитель пропонує учням спостерігати і порівняти різноманітні кольорові співвідношення, щоб вчити їх бачити тональні кольорові співвідношення, відтворювати об'ємну форму та колорит.

Запропоновані теми – Козуб з грибами. Квіти.

Матеріали – фарби, техніка – живопис.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: підготувати матеріали для роботи з папером.

Декоративна діяльність. Робота з папером, аплікація. Краєвид з елементами натюрморту. Образність природних форм. Перетворення реалістичної форми в декоративну. Основні задуми композиції в ескізній формі.

Запропоновані теми – Гриби з лісової галявини. Від з вікна на квітчаті луки.

Техніка – ДУМ, аплікація.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: пригадати персонажів М. Гоголя або казкових героїв. Дати усні характеристики образам.

Поняття силуету та контуру. Силуетне, тональне виявлення форми та її основних пропорцій. Символічність.

Запропоновані теми – Казкові герої. Персонажі творів М. Гоголя.

Матеріали – чорна туш, фарба, техніка – плямографія.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: підготувати матеріали для колажу: намистинки, гудзики, клаптики тканини, паперу, шкіри, пластилін, монетки, камінці та ін.

Поняття фактури. Виявлення форми пластичними засобами рельєфу (фактура, випуклий, заглиблений візерунок тощо). Натюрморт. Робота в групах.

Запропоновані теми – Спортивні трофеї. У майстерні (натюрморт).

Матеріали – різні: гудзики, клаптики тканини, паперу, шкіри та ін.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: підготувати матеріали для виготовлення новорічних атрибутів.

Паперопластика. Декоративна діяльність. Узагальнення теми.

Асоціативність декору і зв'язок з формою. Візерунок. Пластика.

Запропоновані теми – Новорічне й Різдвяне свято. Карнавальні маски.

Матеріали – папір, ножиці, клей, гофрований папір, техніка – рвана аплікація, колаж.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, пригадати або дізнатися про використання керамічних виробів у побуті різних народів. Порівняти їх з українським посудом.

Виявлення змісту форми. Спостерігати за змістом форми, її пропорціями. Засоби виразності виявлення характеру, суті форми.

Запропоновані теми – Предмети побуту різних культур.

Матеріали – різні техніки.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, дізнатися про виконання українського орнаменту на серветках, рушниках. Дізнатися й підготувати невеличке усне повідомлення про Крелевецькі рушники – обереги нашої Сумщини.

Символіка та стилізація форм. Створення орнаментів різних видів.

Учні на цьому уроці мають усвідомити умовність у відображенні реального об'єкта (природної форми), узагальнення – виявлення головної ознаки.

Запропоновані теми – Український рушник. Серветка.

Матеріали – фломастери різної товщини.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: підготувати картопляний штамп.

Живопис. Імітація вишивки. Символіка та стилізація форм. Створення орнаментованої композиції (символіка орнаментів).

Учитель узагальнює поняття "стилізація" (декоративна трансформація природних форм за допомогою різних прийомів).

Запропоновані теми – Малюнок на плахті. Чоловіча сорочка.

Техніка – друкування штампом, змішані техніки.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: уважно роздивитися і порівняти риси обличчя свої, брата, сестрички, матері, батька, бабусі. Порівняти розміри основних елементів обличчя: носу, очей, вух, рота.

Композиційні закономірності та прийоми в різних жанрах образотворчого мистецтва. Портрет.

На уроці пропонується переглянути і згадати портрет як жанр (вид), простежити особливості пропорцій елементів голови людини.

Запропоновані теми – Портрет мого друга. Автопортрет.

Матеріали – олівці.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: пригадати літературних героїв, яких вивчали на уроках літератури, переглядали у фільмах.

Графіка. Композиційні закономірності та прийоми в різних жанрах образотворчого мистецтва. Колір як засіб виявлення образу (літературний герой), характеру, настрою людини.

Запропоновані теми – Літературний герой.

Матеріали – кольорові олівці.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, фільми про українських запорожців, їх звичаї, воєнні успіхи, проаналізувати колорит українського воїна, його одягу, настрою тощо.

Підготувати матеріали для живопису.

Живопис. Побутовий, історичний жанри. На уроці передбачається розгляд композиційних закономірностей та прийомів у різних жанрах образотворчого мистецтва; створення сюжетної композиції.

Запропоновані теми – Запорожці. Гончарська справа.

Техніка – живопис.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, розповісти на уроці або підготувати невеличке усне повідомлення про Великодне свято.

Символіка та стилізація форм. Стилiзація природних рослинних та тваринних форм за допомогою різних прийомів.

Запропоновані теми – Великодне свято. Свято Писанки.

Техніка – живопис.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, пригадати або дізнатися про часи великих морських мандрів.

Сюжетно-тематичний натюрморт.

Передача образу епохи, специфіка предметів національних культур.

Запропоновані теми – На потонулому кораблі. Острів скарбів.

Матеріали – фарби, техніка – живопис.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, пригадати екскурсію та Сумську фарфорову фабрику "Керамея" й різноманітну кількість сучасних виробів, які пропонує фабрика. Назвати основні види продукції.

На уроці "**Ескіз розпису для сучасних предметів побуту**" за мотивами петриківського розпису вчитель передбачає розширення уявлень про духовну та матеріальну культурну спадщину, закріплення навичок стилізування природних форм у декоративні.

Запропоновані теми – Столовий сервіз. Глиняна миска. Ваза.

Матеріали – акварель.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, довідатись про український національний одяг, його орнаментику, символіку, колорит.

На уроці "**Національний одяг, етнографічні особливості у ДУМ**" учитель досягає формування в учнів уявлень про національні особливості мистецтва, побут людей різних епох.

Запропоновані теми – Національний одяг. Сучасний одяг з національною символікою.

Матеріали – колаж.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, дізнатися про співрозмірність фігури людини. Порівняти розміри фігури людини дорослої і малюка.

Пропорції постаті людини. Виявлення основних пропорцій людини залежно від віку, зросту. Спостереження за красою форми, пропорціями, силуетом, пластикою людини (єдність зовнішньої форми і внутрішнього змісту).

Запропоновані теми – Школяр. Скрипаль. Бандуристка.

Матеріали – кольорові олівці.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: підготувати різні матеріали для моделювання одягу людини. Дізнатися, що називають моделлю.

Графіка. Моделювання одягу.

Трансформація природної форми та виявлення функціональних і конструктивних зв'язків.

Запропоновані теми – Людина майбутнього. Космічний образ.

Матеріали – різні техніки.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, довідатися про використання костюму акторами цирку, кіно, мультфільмів. Зробити начерки тих костюмів, що вам сподобалися.

Колір і форма у створенні сценічних і літературних образів, шаржів, карикатури.

На уроці учитель намагається разом із дітьми виявити характер емоційного стану людини, за допомогою костюму зокрема.

Запропоновані теми – Клоуни. Герої мультфільмів.

Матеріали – фарби, техніка – живопис.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, довідатися про вид графіки – плакат. Переглянути плакати на тему "Збереження природних багатств", "Днів милосердя", "Днів матері" та ін.

Поняття плакату та шрифтової композиції.

На уроці вчитель розповідає про види прикладної графіки, види шрифтів (єдність форми та змісту). Розкриває, засоби якими досягається єдність форми і змісту плакату.

Запропоновані теми – День Перемоги. День Матері.

Матеріали – фарби.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: на літніх канікулах спостерігати за природою, людьми, тваринами й птахами, знімати, фіксувати свої спостереження на плівці. Отримувати задоволення від перегляду, мандрівок.

7 клас.

Повітряна перспектива у графіці, живопису.

На уроці вчитель характеризує закони повітряної перспективи, дає поняття "ракурс". Розвиває просторове та абстрактне мислення, навички моделювання простору та об'ємно-просторових форм. Вивчає разом із учнями "перспективу" (лінійна, повітряна).

Запропоновані теми – Краєвид з елементами архітектури. Літні спогади.

Матеріали – олівець, туш, змішані техніки.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши фотографії, що були зроблені під час літніх канікул, придумати композицію "Вітряки в полі" або "Кораблі в морі".

Об'ємна форма у відкритому просторі.

Учитель пояснює правильне розташування зображення форми у просторі, як правильно використати виражальні засоби графіки і живопису, щоб створити ілюзію простору, передбачаючи об'ємну форму у відкритому просторі.

Запропоновані теми – Дерево в степу. Вітряки на полі. Корабель у морі.

Матеріали – гуаш, акварель, техніка – гризайль .

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, довідатися про ілюзії, маріння, художників, що створюють такі твори мистецтва.

Формальна композиція. Ритм ліній і плям.

Учитель разом із дітьми вчиться сприймати оптичне мистецтво. Спостерігає й намагається передати дітям можливості трансформації реальної форми в ілюзорну.

Основи напряму в мистецтві – абстракціонізму.

Запропоновані теми – Ритмічна композиція в ахроматичній гамі. Шахова дошка.

Матеріали – графіт, соус, туш, перо, вугіль.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: підготувати ескіз, придумати абстрактну композицію, її кольорову гаму.

Колір у виявленні форми. Рівновага за тоном.

Ілюзія глибини простору. Оптичні властивості кольору.

Запропоновані теми – Геометрія. Абстрактний політ. Сонячний водограй.

Техніки – графіка, крапкування (пуантилізм)

Орієнтовний зміст домашнього завдання: придумати композицію, яка б показала ваш настрій сьогодні, завтра, вранці, ввечері; коли вам сумно, коли вам весело тощо.

Композиція "Простір" (умовно-графічне або ілюзорно-просторове зображення). Динаміка, статика, рівновага.

Зіставлення протилежних понять. Вираження за допомогою геометричних, абстрактних форм емоційного стану

Запропоновані теми – Мелодія. Добро-зло. Крига полум'я. Рух-спокій.

Техніки – паперопластика, аплікація.

Орієнтовний зміст домашнього завдання переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, довідатися про архітектуру, споруди від давніших часів до наших днів. Зробити, за бажанням, замальовки. Узяти фотографії на урок.

Архітектура (архітектурний образ).

Поняття архітектури. Види архітектурних споруд (культові, житлові, громадські). Стили архітектури.

Запропоновані теми – Сім чудес світу.

Матеріали – олівці, змішана техніка

Орієнтовний зміст домашнього завдання: пригадати закони перспективи, переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах.

Спостерігати за змінами розмірів будинків, дерев на вулиці під час вашого крокування в школу.

Перспектива вулиць (повітряна перспектива засобами графіки).

Зображення архітектурних споруд, вулиці, двору (ескізи з натури, з уяви, по пам'яті); використання кольору в архітектурі.

Запропоновані теми – Будинок моєї мрії. Будинок щастя. Місто очима малюка, старця.

Змішана техніка.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: дізнатися про історію древнього Києва, Путивля, Глухова, їхню архітектуру, переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах. Порівняти архітектуру сучасну й старовинну.

Архітектура історичного міста, гармонія з природним середовищем (кольорова гармонія). Гармонійний та дисгармонійний взаємозв'язок архітектури з довкіллям; пам'ятки архітектури України.

Запропоновані теми – Місто Ярослава. Старе місто.

Техніка – розмивання, техніка мазками.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, дізнатися про інтер'єр, його види, особливості малювання.

Інтер'єр історичний або сучасний, скульптура в інтер'єрі.

Об'ємна форма в інтер'єрі та в місті (залежно від розташування – різні пропорції), фронтальний та кутовий інтер'єри.

Запропоновані теми – Класна кімната. Гостинна. Кухня.

Матеріали – графічні.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: дізнатися про екстер'єр, його види, особливості, переглянувши малюнки в мережі Internet, книгах, журналах.

Екстер'єр (фронтальна перспектива). Порівняння високої та низької лінії горизонту.

Взаємозв'язок просторових планів із горизонтом і точками сходження та предметами, що знаходяться в просторі.

Запропоновані теми – Вулицями рідного міста. Моя маленька Батьківщина.

Матеріали – різні матеріали.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: пригадати відвідування театру ТЮГ, назву спектаклю та оформлення сцени. Дізнатися, що зображують художники на декораціях. Підготувати матеріали для майбутньої композиції.

Сценічний простір. Театральна перспектива, оформлення декорацій. Поєднання реальних об'ємних форм і живописних зображень.

Запропоновані теми – Ескіз художнього оформлення сцени до спектаклю.

Матеріали – колаж.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: дізнатися про монументальне мистецтво, переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в журналах.

Підготувати матеріали для колажу, аплікації.

Монументальне мистецтво, монументальний живопис.

Масштаб, конструкції, матеріал. Поняття: "фреска", "мозаїка", "вітраж".

Використання художньо-виразних та пластичних засобів для створення імітації, творчої інтерпретації вітражу.

Запропоновані теми – Імітація вітражу. Східний орнамент. Воїн світла.

Техніка – аплікація, колаж.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: дізнатися про мистецтво мозаїки і фрески. Порівняти ці два види монументального мистецтва. Підготувати матеріали для колажу.

Види монументального мистецтва (мозаїка, фреска).

Мозаїка в оздобленні будівель, інтер'єрів, копії мозаїки архітектурних пам'яток Києва. Учитель звертає увагу на мозаїчні приклади вашого міста, села.

Запропоновані теми – Вітраж за уявою.

Техніка – колаж, розпис на склі

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, довідатися про пластику, особливості паркової скульптури, ландшафтного дизайну, видатних дизайнерів.

Підготувати різні матеріали для дрібної пластики і паркового дизайну.

Паркова скульптура, дрібна пластика.

Порівняння стилістичної характеристики ландшафтного дизайну з парковою скульптурою.

Запропоновані теми – Фонтан кохання. Міст щастя. Аркада.

Технології – рельєф, карбування, змішані техніки.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, підібрати матеріали для новорічного свята, вертепу, лялькового театру.

Новорічний карнавал. Різдвяний вертеп.

Архітектурні стилі та національні традиції в архітектурі, декоративно-прикладному мистецтві, одязі. Історичні сторінки лялькового театру.

Запропоновані теми – Вертеп. Макет ширми.

Техніка – паперопластика.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: дізнатися про техніку пап'є-маше, підібрати матеріали для неї.

Ляльки, костюми, маски для новорічних свят .

Колективна робота (створення ескізів костюмів, декорацій, оформлення сцени до свят тощо).

Запропоновані теми – Лялька. Маска.

Матеріали – глина, тісто, пластилін, різні матеріали, техніка – пап'є-маше.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: спостерігати за природою, милуватися природним ландшафтом, зміною дня і ночі, заходом сонця. Порівняти кольори, яких набувають природні об'єкти вдень, уранці, уночі, увечері.

Гармонія в природному середовищі, взаємозв'язок людини з природою, екологія.

Природний світ, гармонія природних форм у середовищі; специфіка природно-ландшафтного середовища людини (місто, село тощо).

Запропоновані теми – Флора та фауна. Замальовки флори та фауни у небі, воді, землі.

Матеріали – гуаш, акварель.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: спостерігати за поведками тварин, птахів, їхніми рухами, вигинами тіла, зробити короткі начерки.

Художньо-виразні засоби виявлення гармонійного середовища.

Природно-ландшафтний вплив на організацію простору (культурне середовище людини, замкнене середовище).

Запропоновані теми – Дизайн-проекти інтер'єрів. Живий куточок.

Матеріали – змішані техніки.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: пригадати як розміщуються грядки, рослини, кущі, дерева в саду, підібрати матеріали для створення майбутньої композиції "У саду". Подумати, хто створює особливий затишок в саду, на присадибній ділянці.

Природне середовище (гармонія природних форм у середовищі).

Учитель дає дітям розуміння про природне середовище очима тварин, комах тощо (низька лінія горизонту, перспектива пташиного польоту).

Запропоновані теми – Куточок саду. У царстві комах.

Матеріали – змішані техніки.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, знайти мережані форми для оздоблення архітектурних споруд різного призначення. Зробити замальовки або принести фотографії.

Дизайн-середовище (проекування в ескізній формі предметного середовища.)

Просторова будова природних форм як аналогів архітектурних споруд та дизайн-форм.

Запропоновані теми – Металева мереживо. Міст П. Харитоненка.

Матеріали – олівець, туш, перо, вугіль, гелеві ручки.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, підручнику, довідатися про художньо-прикладну графіку. Підготувати матеріали для виконання плакату.

Взаємозв'язок урбаністичного (створеного) і природного середовища (екологія). Плакат.

Види художньо-прикладної графіки. Розробка ескізів, створення тематичного плакату.

Запропоновані теми – Плакат "Екологія", "Культурна спадщина", "Ні! Війні".

Матеріали – гуаш, акварель, змішані техніки.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, створити композицію "Дитячий майданчик". Подумати, які кольори використовують для фарбування дитячих гойдалок, каруселі.

Передача тривимірності об'єктів у просторі.

Різна лінія горизонту, вигляд знизу, вигляд зверху, перспектива пташиного польоту

Запропоновані теми – Сучасний дитячий майданчик. Дітям – відпочинок.

Матеріали – акварель, колаж.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: підготувати тло для графографії, використовуючи свічку, фарбу та господарське мило.

Розвиток творчої уяви, навичок моделювання і формування естетичного середовища людини (дизайн-середовище).

Проекування та моделювання предметного середовища. Створення ескізу міста майбутнього, композиції "Місто майбутнього".

Моделювання, заповнення простору. Естетичні закони побудови композиції.

Запропоновані теми – Місто майбутнього. Космічні фантазії.

Матеріали – кольорові олівці, техніка – графографія.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: підготувати матеріали для ліплення. Переглянути костюми народів світу в мережі Internet. Порівняти костюми народів світу, що проживають на різних континентах та різних широтах та географічних поясах.

Культурні, національні традиції в дизайн-середовищі.

Порівняння національного побуту з особливостями архітектурного середовища різних країн.

Запропоновані теми – Національні іграшки. Ляльки народів світу.

Матеріали – глина, тісто, ліплення, розпис.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: підготувати сухоцвіт, папір, фольгу, інші матеріали для ікебани, продумати композицію, можливу основу для ікебани та ін. Дізнатися, у яких випадках виконують ікебану східні мешканці? Де вперше з'явилося це мистецтво?

Проектування предметного середовища. Створення подарунка (сувенір, ікебана), конструктори з простих форм.

Запропоновані теми – Ікебана. Сувенір.

Матеріали – сухоцвіт, папір, фольга.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, дізнатися про дизайн-графіку, прикладну графіку. Запропонувати власну шрифтову композицію на обрану самостійно тему.

Дизайн-графіка, прикладна графіка.

Взаємозв'язок шрифту і змісту. Основні правила написання букв.

Запропоновані теми – Шрифтова композиція "Слово на уяву". Ініціали.

Матеріали – туш, фломастер.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: підготувати композицію, ескіз для створення майбутньої листівки.

Плакат, листівки-привітання, запрошення, марки (серія), піктограми, афіша, рекламне оголошення.

Різні види графіки (станкова, прикладна, дизайн-графіка тощо).

Запропоновані теми – Листівка з текстом і зображенням. Запрошення. Афіша. Рекламне оголошення.

Матеріали – туш, перо, фломастер, гелеві ручки.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, запропонувати ескіз власного емблеми кабінету, гуртка, школи, класу тощо.

Використання закономірностей зорового сприйняття, змістових акцентів, символіки. Створення ескізів продукції прикладної графіки (марки, емблема, піктограми тощо).

Запропоновані теми – Емблема кабінету, гуртка, школи.

Техніки – пластика, паперопластика.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, запропонували власний фірмовий знак.

Використання метафор, візуальної комунікації при розробці формового стилю. Поняття поліграфії та графічного дизайну.

Запропоновані теми – Фірмовий знак. Благодійний фонд.

Техніки – колаж, аплікація.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: переглянувши малюнки в мережі Internet, ілюстрації в книгах, журналах, довідатися про книжкову графіку, І. Федорова, його досягнення в книжковій справі.

Придумати свою буквицю, оздобити початкову букву вашого імені, прізвища, продумати колорит.

Умовність графічного зображення і кольору.

Побудова знаку-індексу, стилізація шрифтових елементів,

Запропоновані теми – Автограф. Буквиця.

Матеріали – туш, гелеві ручки, фломастери тощо.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: приготувати картопляний штамп різного розміру та форми. Дізнатися про штамп і печатку.

Художні прийоми зображення шрифтів

Розробка власної печатки (картопляний штамп)

Запропоновані теми – Логотип. Штамп. Печатка.

Матеріали – картопля, фарба, ніж.

Орієнтовний зміст домашнього завдання: підготувати матеріали для колажу.

Прикладна графіка у колективній творчості.

Учитель на цьому уроці узагальнює знання учнів про графіку, її види, техніки, уміння використовувати в побуті, створювати подарунки друзям, родичам, знайомим.

Запропоновані теми – Свято міста. День Києва. День Європи.

Матеріали – різні матеріали.

Орієнтовний зміст домашнього завдання на літні канікули: спостерігати за природою і явищами життя, мистецтва, світу. Фотографувати цікаві моменти життя, яскраві колоритні події, складати альбоми, створювати власні замальовки, розміщувати на сторінках Internet для того, щоб поділитися з однолітками власними враженнями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гузик Н.П. Учить учиться [текст] / Н. Гузій. – М. : Педагогика, 1981. – 88 с.
2. Коновець С.В. Естетичні та етичні засади оптимізації професійної діяльності викладачів образотворчого мистецтва вищих навчальних закладів : посіб. / С. В. Коновець. – Київ: , 2013. – 192 с.
3. Нетрадиційні форми методичної роботи : Сучасні технології навчання та виховання // Інформаційно-методичний вісник. – К., 1995. – С. 35-43.
4. Островерха Н. Синергетичний аналіз до якості уроку / Н. Островерха // Директор школи, ліцею, гімназії. – №2. – 2006. – С.90-95.
5. Савченко О.Я. Сучасний урок у початкових класах [текст] / О.Я. Савченко. – К. : "Магістр-S", 1997. – 256 с.
6. Серих Л. В. Образотворче мистецтво : метод. рекомендації щодо ведення класних журналів / Л. В. Серих. – Суми: ОІППО, 2002. – С. 44.
7. Серих Л. В., Саєнко І. В. Із фондів Сумського художнього музею: методичний посібник (Виховує мистецтво) / Л. В. Серих, І. В. Саєнко. – Суми: СОІППО, 2003. – 48 с.
8. Серих Л. В. Використання традиційної народної витинанки у подіях сьогодення. Дзвони Чорнобиля : метод. посіб. для вчителів естетичного циклу / Л. В. Серих. – Суми: СОІППО, 2006. – 40 с.
9. Серих Л. В., Медведєв І. А. Культурологія : навч.-метод. посіб. для слухачів курсів підвищення кваліфікації всіх форм навчання / Л. В. Серих, І. А. Медведєв. – Суми: Джерело, 2006. – 103 с.
10. Серих Л. В. Методика викладання образотворчого мистецтва в середніх школах Росії (російською мовою) : посіб. для вчителів ОМ / Л. В. Серих. – Суми: РВВ СОІППО, 2008. – 84 с.
11. Серих Л. В. Образотворче мистецтво. Художня культура та основи естетики : методичні рекомендації / Л. В. Серих // Педагогічна трибуна. – Суми. – 2008. – №7 (серпень). – С. 15.
12. Серих Л. В. Особливості кераміки Слобожанщини : посібник для вчителя / Л. В. Серих, Л. М. Кириченко. – Суми: РВВ СОІППО, 2008. – 88 с.
13. Серих Л. В. Сучасні підходи до образотворчої діяльності дошкільників : навч. -метод. посіб. для спеціалістів дошк. навч. закладів, учителів поч. класів / Л. Серих. – Суми: СОІППО, 2009. – 104 с.
14. Серих Л. В. Підвищення педагогічної майстерності педагога / Л. В. Серих // Освіта Сумщини. – Суми: РВВ СОІППО, 2009. – №2. – С. 16-21.
15. Серих Л. В. Кролевецьке візерункове ткацтво на уроках художньо-естетичного циклу : навчально-методичний посібник / Л. В. Серих. – Суми: РВВ СОІППО, 2009. – 129 с.
16. Серих Л. В. Із скарбниці Сумського художнього музею : методичний посібник для вчителів худ. –естет. профілю, вчителів поч. класів, спец. ДНЗ / Лариса Серих. – Суми : РВВ ОІППО, 2010. – 51 с.
17. Серих Л. В. Сходинки до Парнасу : альбом творчих робіт учнів / уклад. : Лариса Серих. – Суми : РВВ СОІППО, 2010. – 55 с.
18. Серих Л. В. Педагогічні умови самореалізації вчителя образотворчого мистецтва в системі післядипломної педагогічної освіти / Л.В. Серих // Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції: теоретичні та методичні засади розвитку / Матеріали II Міжнар. наук. конф. (28-30 вересня). – Суми : СумДПУ, 2010. – С. 162-166.
19. Серих Л. В. Кролевецьке візерункове ткацтво / Л. В. Серих // Мистецтво в школі: музика, образотворче мистецтво, художня культура. – 2010. – № 7 (19) липень. – С. 41-47.
20. Серих Л. В. Кераміка Слобожанщини / Л. В. Серих // Мистецтво в школі: музика, образотворче мистецтво, художня культура. – 2010. – № 10 (22). – С. 32-43.
21. Серих Л.В. Архітектурно-пейзажна композиція. Лінійна перспектива. Побудова міської вулиці / Лариса Серих, Алла Богдан // Уроки обр. мистецтва : 5-7 класи / [упоряд. : Л. Шелестова, О. Гайдамака]. – К. : Шк. світ, 2010. – С. 69-77.
22. Серих Л. В. Створення проектів з образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва як засіб формування творчого мислення школярів / Л.В. Серих // Формування проектного мислення школярів засобами мистецтва в процесі вивчення ХК: Матер. Всеукр. наук. -практ. конф. (23-24. 11. 10 р. м. Запоріжжя). – КЗ "Запорізька обл. академія післядипломної педагогічної освіти". – С. 142-147
23. Серих Л. В. Художня культура України: 9 клас. Візуальне мистецтво: архітектура, скульптура, живопис, графіка. Кіно: навчально-метод. посіб. / Л. Серих. – Суми : СОІППО, 2010. – 88 с.
24. Серих Л. В. Художня культура України: 10 клас. Візуальне мистецтво: архітектура, скульптура, живопис, графіка. Театр: навчально-метод. посіб. / Л. Серих. – Суми : СОІППО, 2010. – 100 с.

- 25.Серих Л. В. Художня культура України: 11 клас. Візуальне мистецтво: архітектура, скульптура, живопис, графіка. Кіно, театр: навчально-метод. посіб. / Л. Серих. – Суми : ОІППО, 2011. –117 с.
- 26.Серих Л. В. Вивчення предмета "Образотворче мистецтво" у 2011-2012 н. р.: метод. рекомендації / Л. В. Серих. – Суми : РВВ СОІППО, 2011. – 12 с.
- 27.Серих Л. В. Вивчення предмета "Образотворче мистецтво" у 2012-2013 навчальному році [Електронний ресурс]: метод. рекомендації / Л. В. Серих. – Суми : РВВ СОІППО, 2012. – 12 с.
- 28.Серих Л. В. Розвиток креативності дитини / Л. Серих // Мистецтво в школі. – № 2 (50) лютий. – 2013. – С. 16-1-16.6
- 29.Серих Л.В. Використання методу інтерв'язії / Лариса Серих // Трудова підготовка в сучасній школі. – № 7-8 (111-112) липень-серпень, 2013. – С. 44-47.
- 30.Серих Л.В. Використання кросвордів на уроках образотворчого мистецтва / Лариса Серих // Мистецтво в школі, 2013. – № 6 (54) – С. 16-1-16.8
- 31.Серих Л.В. Вплив мистецтва на естетичне виховання підлітків / Л. В. Серих // Перспективні напрямки світової науки: зб. статей учасників XXVII Міжнар. наук. -практ. конф. "Инновационный потенциал украинской науки – XXI век" (20-25 травня 2014 р.) [Секція "Педагогічні науки та освітні технології"]. – Т. 1. Науки гуманітарного циклу. – Вид-во ПГА. – Запоріжжя, 2014. – С. 68-71.
- 32.Серих Л. В. Вивчення предмета "Образотворче мистецтво" у 2013-2014 навчальному році [Електронний ресурс]: методичні рекомендації / Л. В. Серих. – Суми : РВВ СОІППО, 2014 – 10 с.
- 33.Серих Л. В. Викладання образотворчого мистецтва за новим державним стандартом: методичне забезпечення образотворчого мистецтва, календарно-тематичне планування уроків (6 клас) : метод. посіб. для вчителів образотворчого мистецтва / Л.В. Серих. – Суми: Ніко. – 2014. – 50 с.
- 34.Філософія : навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Нодольний та ін. – К. : Вікар, 2004. – 516 с.
- 35.Шаталов В.Ф. Эксперимент продолжается [текст] / В.Ф.Шаталов. – М.: Педагогика, 1989. – 300 с.

Науково-методичне видання

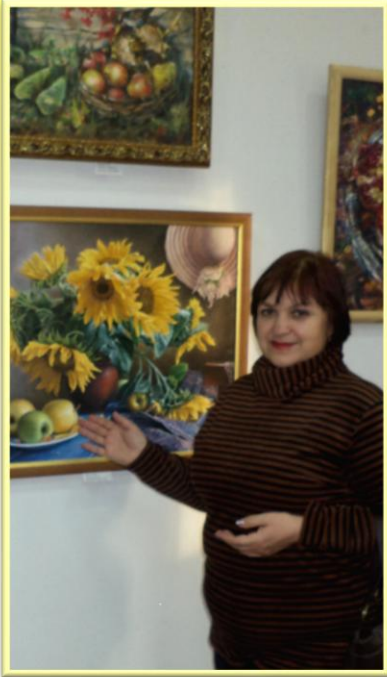
Серих Лариса Володимирівна,
*к. пед. наук, доцент кафедри теорії та методики виховання,
методист образотворчого мистецтва та художньої культури*

СПЕЦИФІКА ДОМАШНІХ ЗАВДАНЬ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Навчально-методичний посібник

Відповідальний за випуск: І. В. Удовиченко

Підписано до друку 28. 01. 2015 р.
Формат 60 x 48 /16. Папір офс.
Тираж 100. Друк офс. Зам. №1

Лариса Серих – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики виховання, методист образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Сфера наукових інтересів – естетична культура, естетичне виховання, взаємодія загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів, художня педагогіка, дизайн освіта, паперопластика, естетика, художня культура, кіномистецтво, театральне мистецтво, театралізована діяльність школярів, декоративно-прикладне мистецтво, мистецтвознавство, художня фотографія.